Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

TRĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, CONDUCĂTORUL ÎNCERCAT AL POPORULUI!

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

Anul XIII Nr. 18 (704) 5 mai 1966 — ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — 8 pagini și un supliment: 1,50 lei

GLORIOASĂ ANIVERSARE

ZAHARIA STANCU

Peste puține zile poporul nostru sărbătorește împlinirea a patruzeci și cinci de ani de la întemeierea Partidului Comunist Român. În ajunul acestei glorioase aniversări ne-am adus aminte de zilele fierbinți ale verii trecute, — zile în care în marea sală a Palatului Republicii se desfășurau lucrările celui de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român. Nimic n-am uitat din tot ce am auzit în acele zile cînd se deschideau noi căi spre bunăstarea poporului nostru, cînd se discutau și se luau hotărîri istorice care aveau să ducă la creșterea și întărirea încercatului nostru partid. Dar noi, scriitorii, am ținut mai cu osebire minte cuvintele pe care — referindu-se la munca noastră — le-a rostit, în cadrul Raportului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus atunci, printre altele: „Istoria arată că marii oameni de cultură, adevărații artiști au exprimat în operele lor realitatea vremii, au fost alături de popor, pe care l-au ajutat și însuflețit în lupta pentru o viață mai bună, pentru progres social. Cu atît mai mult creatorii de artă ai societății socialiste trebuie să se identifice cu aspirațiile celor ce muncesc, să slujească țelul măreț al făuririi unei vieți tot mai fericite pentru întregul popor".

Ocupîndu-se de artă și literatură în Raportul său la cel de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român înnoda firul unei tradiții vechi de peste patruzeci de ani.

Într-adevăr, pentru cei ce cunosc trecutul, este binecunoscut faptul că, încă de la întemeierea sa, Partidul Comunist Român a căutat să și-i apropie pe scriitori, pentru a-i îndemna să-și plece urechea către ceea ce glăsuia poporul, pentru a-i influența în munca lor literară.

Această acțiune a Partidului Comunist Român — începută acum patruzeci și cinci de ani — nu a rămas fără rezultate, deși, la scurt timp după înființarea sa, partidul a fost pus în afara legii, iar cadrele sale de frunte aruncate în închisori.

Ca o urmare firească a legăturii dintre partid și scriitori, în presa democrată și în literatura noastră dintre cele două războaie sînt de neuitat paginile în care prezența comuniștilor în viața politică și socială a țării este puternic subliniată. Activînd intens în ilegalitate, partidul a știut să-și exercite binefăcătoarea influență asupra creației celor mai buni dintre scriitorii noștri și, de fapt, asupra dezvoltării literaturii noastre. În această grea și zbuciumată perioadă, partidul a știut de asemenea să înfrîngă obstacolele pe care le întîlnea în cale și să găsească, în toate împrejurările, mijloacele cele mai potrivite pentru a îndemna la organizare și la luptă, pentru a răspîndi în mase învățătura marxist-leninistă, pentru a trezi și descătușa energia poporului, pentru a ține vie năzuința către victorie, pentru a păstra întreagă încrederea în viitor.

Nuvele și povestiri din viața oamenilor muncii, ca acelea semnate de

(Continuare în pagina 5)

ÎMPLINIRE — Sculptură de GEORGE APOSTU

SEMNEAZĂ ÎN ACEST NUMĂR:

ALEXANDRU BALACI, AUREL BARANGA, EUGEN BARBU, MIHAI BENIUC, RADU BOUREANU, ION BRAD, OV. S. CROHMĂLNICEANU, ȘTEFAN AUG. DOINAȘ, ION GHEORGHE, MIHNEA GHEORGHIU, AL. IVAN GHILIA, GRIGORE HAGIU, ION HOREA, ION JALEA, REMUS LUCA, DUMITRU MICU, AL. PIRU, VALERIU RĂPEANU, VASILE REBREANU, CORNEL REGMAN, POP SIMION, ZAHARIA STANCU, VLADIMIR STREINU, D. I. SUCHIANU, NICOLAE TAUTU, VIRGIL TEODORESCU și alții

UN SUPLIMENT DE 8 PAGINI

La tine-n traiectorie

La tine-n traiectorie
Eu nu-s decît umbră de glorie.
Tu
Mi-ai dat focul ce străbătu
Prin mine și-l văd astăzi stea
Ce-o să stea,
Cînd noi de mult, tăcere și pace,
Vom fi doar amintire
În lumea ta ce drege și face
Pentru omenire
Și pentru carpatinul plai,
Și pentru dunăreana ginte.
Tu care te-ai zămislit în luna mai
Și ne duci înainte
Către erele
Ce nu vor mai cunoaște durerile
Muncii silite, cu zarea strivită pe stîncă,
Partidule, crescut din magma inimii mulțimilor adîncă,
Partidule, putere, nădejde și flacără
Ce dinspre ieri prin azi spre mîine scapără.

Mihai BENIUC

Această zi

— 8 MAI 1966 —

Această zi va veni pe un rîu de vînt.
Sau poate că această zi va fi legănată
de lungi alei de plopi undelemnoși;
vom zice, ascultînd circularele inimilor:
Această zi a venit pe pămînt
purtînd sigilii de bujori de sînge
care pecetluiră anii furtunoși.
Această zi va veni pe un rîu de vînt
înaintînd cu vîsle de steaguri
venind din larguri,
navă translucidă cu triplu catarg.
Apleacă-te, iubito, peste fereastra blocului,
nu căuta lumina de fosfor venind pe rază
din steaua norocului,
corabia translucidă cu triplu catarg are
întinsă
velatura conștiinței cu țesătura ninsă.
Ca un firmament în veșnică mișcare
proiecția pe ecranul pur e continuă
și simți din imaginile desfășurate,
că nicicînd, nicicînd,
nu va veni pauza cea mare.
Aruncați din balcoane, din tribune,
serpentinele multicolore ale speranțelor,
puneți în interstițiile visului
armătura egală a stanțelor.
Ai văzut, iubito, steaua norocului
au forjat-o ritmurile luptelor,
euritmiile focului.

Radu BOUREANU

Închinare la poarta soarelui

Demult dădea tîrcoale-acestui plai,
rănindu-se în săbii vechi, o pară.
Reflex de zori, sau floare legendară?
Prin ochi pierduți se pogora la rai.

Creștea, scădea — sortită să apară
pe fața noastră abia într-o zi de mai.
Și iată că de-atunci, din jărăgai,
se limpezi treptat întreaga țară.

Cel ce-a umblat descult și-a pus pe toată
arsura carnea lui înmiresmată, —
el însuși e văpaie, spadă, crin.

La fruntea lui de marmură ce poartă
un arc melodios, ca la o poartă
a soarelui, urc astăzi și mă-nchin.

Ștefan Aug. DOINAȘ

„Partidul (la singular), cu înțelesul lui deosebit de sintetic, nu e un simplu cuvînt de 3 silabe. Partidul este o entitate, partid substanță, partid prestigiu, partid criteriu, partidul suveranitate: Suveranitate care emană de la popor."

Tudor Arghezi

GÎNDURI DE LUCRU

Scriitorul de azi, mai mult ca oricare altul de dinaintea lui, are sentimentul unei ...ale cunoașteri a drumului pe care îl străbate țara, a viitorului ei, și nu numai pentru că ...pagin[ile], coordonatele acestui drum și ale acestui viitor se află sintetizate în documentele ...partidului; adevărul este că directivele evoluției românești au fost, în esență, văzute, ...visele încă înainte cu 45 de ani, cînd a luat ființă, într-o mult promițătoare primăvară, ...Partidul Comunist Român. A trecut de atunci o viață de om și pentru că visele acelea ...n-au fost himere sau utopii, ci construcții științifice și clarviziuni — iată-le rodind bogat, ...în plenitudine. În această firească înlănțuire, în acest context al istoriei și al destinului ...poporului român se înscrie cea de-a 45-a aniversare a creării partidului nostru.

Slujitorii graiului sînt în chip firesc atenți la cuvinte, le plac îndeosebi acelea care ...au miez, duh și har. Dar miez, duh și har le dau cuvintelor oamenii, faptele lor. Un atare ...cuvînt e verbul a raporta, des folosit în această primăvară de avînt și întrecere, cuvînt ...îndrăgit de toată lumea pentru că are o bună acoperire în fapte socialiste. Alături de ...oamenii muncii din celelalte profesiuni, și noi scriitorii raportăm partidului despre ideile ...și străduințele de care sîntem animați, despre realizările obținute în atelierele spiritului. ...[illegible] am prefera, pentru moment, să avem și noi la îndemînă, ca toți ceilalți, cifre și indicatori de plan, limbajul acela dens, concentrat, care exprimă mult în cuvinte puține. În cazul nostru, cifrele pot avea un rost doar dacă se referă la numărul de cititori cîștigați; dar cititorii sînt cît frunza și iarba și eu nu știu dacă noi am muncit atît de bine încît să cîștigăm de partea noastră un număr mare sau foarte mare din cele douăzeci de milioane de oameni care, datorită revoluției culturale, cunosc buchile, sînt doritori a conversa cu noi în limbajul artei literare.

Forța de înrîurire a unui scriitor poate fi judecată după cantitatea și calitatea de valori spirituale care se degajă din cărțile lui, după capacitatea acestuia de a încălzi inima celui ce citește, inima omului muncitor. Spre a putea vorbi pentru acesta și în numele lui, chipul moral al scriitorului e bine să se găsească în deplină concordanță cu chipul moral al societății noi și nu numai atît, cu chipul moral al viitorului în care am pășit. Altminteri, nu putem înțelege în profunzime prezentul acesta de mare prestigiu, excelent întruchipat în politica internă și externă a Partidului Comunist Român.

Sincronismul dintre esența umană a realității și mijloacele de reflectare artistică este dezideratul ideal fundamental al artistului creator de frumos, care slujește în chip inspirat, cu pasiune comunistă prezentul — și nu numai atît; sporește acest prezent, dezvoltînd mereu forța de educare patriotică a cărților sale, adică pornind de la abundența realizărilor contemporane, suind pe matca zbuciumatei noastre istorii pînă la izvoarele formării neamului românesc, ale limbii române, să scoată în lumină, cu mijloacele artei noastre specifice, tot ceea ce poate contribui la înălțarea edificiului nou al țării. Îndeosebi acum, cînd partidul nostru a luat măsuri să avem o înțelegere mai exactă, criterii mai juste de apreciere a cursului propriei noastre istorii, ne dăm seama că sînt multe momente importante ale istoriei acestui neam care nu și-au găsit oglindirea deplină în cărțile de literatură. Să luăm un singur exemplu: Avram Iancu. Insatisfacția mea de ordin literar merge mînă în mînă cu o mai veche amărăciune de școlar, cînd pe fila cărții de istorie nu-l prea găseam pe crăișorul munților la locul și în lumina lui, ca pe un mare bărbat al istoriei românilor. Tocmai omul care a [illegible] pentru libertate.

Dar exemplele se pot înmulți și se pot înmulți cu cît urcăm pe matca istoriei, pînă la momentele și cele mai recente; tema eliberării poporului, a profundelor prefaceri revoluționare din România, a relațiilor sociale și a vieții spirituale a oamenilor, reflectînd optimismul nostru robust, vigoarea și sănătatea noastră morală, sînt zone ale realității românești ce merită lucrări de înaltă calitate artistică și profund umanism, care să intre în patrimoniul culturii naționale și universale. „Pe cît cînt, atîta sînt!" zice versul folcloric, exprimînd în chip concentrat ideea la care mă refer. Cu alte cuvinte, pe cît înfățișăm noi destine expresive ale realității românești, ale istoriei noastre, în proporțională măsură sîntem folositori poporului din a cărui ființă ne tragem, sîntem „ajutoare de nădejde ale partidului", denumire care ne onorează în chip special și ne obligă în egală măsură, ne adaugă răspunderi pe care scriitorul român nu le-a avut niciodată în trecut. Tinerețea nu-mi permite să fac referiri prea revelatorii cu privire la condiția scriitorului din trecut. Știu în schimb în ce climat favorabil și în mijlocul căror înlesniri generoase au crescut și s-au afirmat oamenii de artă din generația mea, sau cele imediat următoare; și mai știu că generațiile mai vîrstnice au cunoscut, în condițiile socialismului, un foarte semnificativ fenomen de reîntinerire a artei lor, o — poate — nesperată împlinire, ceea ce a cimentat în chip indestructibil toate generațiile de creatori, constituind frontul larg și unit al literaturii și artei noastre naționale, cu care ne mîndrim.

La întrebarea: ce aducem azi, noi românii, în vadul culturii spirituale al lumii moderne, răspundem prin fapte, realități, cifre de control și ritmuri de creștere care stîrnesc admirația străinătății, a prietenilor și neprietenilor, care acordă României contemporane, volens-nolens, o înaltă stimă și admirație, ca unei națiuni socialiste suverane și independente. Dar aceste valori ale spiritului nostru, care s-au impus sau se impun străinătății, devin valori internaționale, pentru că sînt, înainte de toate, remarcabile valori naționale, izvorăsc din solul fertil al acelor realități care fac să crească necontenit în lume prestigiul politic, economic și cultural al națiunii noastre, în cadrul căreia Partidul Comunist Român stimulează și promovează toate forțele creatoare ale acestei națiuni.

Această promovare a forțelor creatoare care se desfășoară sub ochii noștri are loc, după cîte îmi dau seama, sub semnul ideii de calitate.

Nu-mi dau seama dacă aș putea găsi o idee mai potrivită în stare să exprime mai exact ceea ce se statornicește azi, în proporție de masă în România, care să indice caracteristicile acestei perioade de avînturi în toate domeniile vieții, de pasionate căutări și meditații, de înalte zboruri ale minții și o mare circulație a ideilor. Cînd spun calitate, nu mă gîndesc numai la ceea ce se înțelege prin calitatea oțelului, calitatea muncilor pe vastele întinderi agricole, calitatea construcțiilor marilor magistrale și a noilor orașe socialiste. Imperativele acestea merg acum mînă în mînă cu ceea ce aș numi calitatea gîndirii și a ideilor care se nasc azi la noi, calitatea cercetării științifice, calitatea profesiunii, a specializării, calitatea învățăturii continue, a culturii personale, calitatea felului de a trăi, a civilizației noastre materiale și spirituale, într-un cuvînt, calitatea noastră de comuniști.

Se spune că omul, ca ființă, se află, pe scara mărimilor, la jumătatea drumului dintre atom și stea. El pare mare sau mic, după obiectele cu care este comparat. Dar mărimea sau micimea corpului nostru n-are în definitiv importanță, pentru că ceea ce e specific în noi n-are dimensiuni fizice. Adevăratele noastre dimensiuni sînt de ordin moral, etic, de ordinul conștiinței.

Omul acestor meleaguri, ființă atît de mult umilită de-a lungul istoriei, devine nebănuit de îndrăzneț, de puternic, de întreprinzător, de cult, de înțelept, de bun, de frumos, devine soarele României socialiste. Partidul ne îndeamnă să fim adoratorii omului, subordonînd totul bucuriei și fericirii lui, afirmării multilaterale a personalității umane. Pentru noi, lucrătorii din atelierele spiritului, este un titlu de înaltă răspundere să slujim cu dăruire comunistă pe acest cetățean harnic, talentat, demn, patriot, care merită toate bucuriile pămîntului.

Sînt gînduri de lucru cu care întîmpin cei 45 de ani care se împlinesc de la înființarea partidului nostru, inspiratul constructor și creator al istoriei moderne a României.

POP Simion

ORIGINALITATEA LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

Gazeta literară a publicat în ultimele sale numere o suită de intervenții prilejuite de „masa rotundă" cu tema: Specificul național în literatura română. *Pornind de la tezele de însemnătate principială cuprinse în documentele Congresului al IX-lea al P.C.R. cu privire la problemele națiunii și culturii naționale în socialism, participanții la discuție s-au străduit să valorifice dintr-o perspectivă științifică contribuțiile teoretice și practice formulate în trecut în jurul unei probleme de importanță vitală și să desprindă anumite permanențe ale spiritualității românești, caractere durabile ale literaturii noastre, forme ale conștiinței de sine a poporului român.*

În modul cel mai firesc se ivesc aspecte a căror elucidare ni se pare importantă pentru înțelegerea determinărilor istorice *ale conceptului de* specific național *în general și, cu deosebire, a originalității pe care o prezintă faza actuală a artei și literaturii noastre: cum se manifestă în condițiile de astăzi, în anii construcției socialiste, dimensiunile proprii culturii naționale, acele caractere distincte de care s-a vorbit în cadrul dezbaterii, ce elemente inedite îmbogățesc și fertilizează tradiția, care sînt* achizițiile *pregnante capabile să cristalizeze un „stil" al creației noastre actuale. Cei peste douăzeci de ani de literatură înscriu un capitol nou de istorie literară, definesc o epocă cu ideile sale estetice, cu originalitatea sa determinată de conținut, de zonele noi de investigație, cu tipologia sa, cu forme de sensibilitate și de expresie caracteristice. Acestea merită să constituie de fiecare dată obiectul unui studiu special, care să țină seama de experiența specifică societății românești în ultimele decenii; de schimbările profunde intervenite în viața și în conștiința poporului român.*

Scriitorii noștri, aparținînd tuturor generațiilor, găsesc în revoluție, în lupta istorică a Partidului Comunist Român, un izvor nesecat de inspirație și totodată un reazem al celor mai intime aspirații, expresia deplină a propriilor lor idealuri.

Operele de seamă create în acești ani în toate genurile literare, cu contribuția unei multitudini de individualități și stiluri personale, izbutesc să convertească aceste idealuri și aspirații în valori estetice incontestabile, să configureze anumite tendințe și direcții originale, vizibile în orice unghi de vedere ne-am situa. Depășind faza simplelor ipoteze și experimente, ideile dominante, caracterele specifice literaturii noastre de astăzi s-au cristalizat în destine particulare de scriitori *— și acesta este argumentul decisiv, — în realități estetice. Ele impun ceva efectiv nou în istoria literaturii române, confirmă și valorifică tradiția literară sau se situează față de anumite aspecte ale ei într-o zonă de fertilă confruntare, de delimitare dialectică, generatoare de valori. Care sînt, în acest sens, cele mai însemnate cuceriri?*

Propunîndu-și să răspundă acestei probleme, Gazeta literară *se adresează unor critici și istorici literari, invitîndu-i să definească unele dintre aspectele revelatorii ale originalității creației contemporane.*

IZVOARE NOI DE LIRISM

DUMITRU MICU

O coordonată a originalității poeziei românești de astăzi este, evident, simțul istoriei. Un simț al istoriei format sub impresia mutațiilor colosale produse de cîteva decenii încoace în existența lumii și de pe urma cărora se resimte nu numai peisajul social, dar și universul sufletesc al umanității din care facem parte. În condițiile create de revoluția populară, divorțul dintre poezie și societate a devenit fără sens, poezia fiind prin însăși natura ei profundă o expresie a spiritului de primenire, de transformare, o expresie și o forță stimulatoare a frumosului, după legile căruia — cum spune Marx — creează omul în măsura în care se realizează la nivelul condiției sale.

Într-o vreme, poetul român se simțea „cu toate-n veac nepotrivit" și, drept răspuns ostilității sau indiferenței de care se lovea, adopta, precum Mateiu Caragiale, masca unei reci trufii senioriale („Că margini nu cunoaște păgîna-mi semeție, / Afară de trufie nimic n-avut-am sfînt..."), proclama cu o mîndră conștiință a propriei valori neînțelese, principiul distanțării de o lume insensibilă („Nici un vers pentru contemporani!" Al. Philippide), scria „romanțe pentru mai tîrziu" (I. Minulescu), încrezător în justiția posterității — care a și venit, mult mai curînd decît profețise Macedonski: „Dar cînd patru generații peste moartea mea vor trece / Cînd voi fi de-un veac aproape oase și cenușă rece, / Va suna și pentru mine al dreptății ceas deplin / Ș-al meu nume, printre veacuri, înălțîndu-se senin, / Va-nfiera ca o stigmată neghiobia dușmănească, / Cît va fi în lume inimi și o limbă românească".

Astăzi, poetul român se dorește cît mai apropiat de contemporanii săi, iar aceștia, la rîndul lor, caută să și-l apropie. „Din veacul meu — scrie M. Beniuc — eu nu țin să mă mîntui / Și drum să-mi tai spre alte veșnicii". Căci: „Sînt măr de lîngă drum și fără gard, / La mine-n ramuri poame roșii ard / Eu string vîrtos în rădăcini pămîntul, / Să nu mă zmulgă din temeiuri vîntul"... Poetul contemporan crește din conștiința, din sensibilitatea poporului său precum pomul superb dintr-un pămînt fecund. Simțindu-se asemeni neuitatului Labiș, un participant la „marșul celor puternici", poetul se simte implicit restituit propriei demnități, esenței și misiunii sale majore. Copacul arghezian sufletesc își scutura odinioară podoabele cu o resemnată impasibilitate: „Copacul darnic cu găteala lui, / De sus își pierde foi de-argintărie, / Căzînd în drumul orișicui, / În suflet sau pe pălărie".

Azi, poetul *Cîntării omului* își descoperă în zonele interioare priveliști de codri însoriți: „Deșteaptă-te în sufletul meu, soare, / Ca-ntre făcliile pădurii, / Străbate-mă cu sărbătoare / Și dă-mă-n leagăn cu vulturii".

A avea simțul istoriei și a trăi în prezent nu înseamnă, natural, zăvorîre în contingent, în evenimentul pur. Cine nu e în stare să vadă dincolo de calendar nu înțelege istoria. Fetișismul datei denunță o gîndire structural antidialectică, o incapacitate primejdioasă de a concepe ansamblul, mișcarea. Căci istoria nu e o succesiune de fapte, ci un proces complex: modul de existență al umanității, desfășurarea sinuoasă, uneori dramatică a destinului uman. Prin urmare, nu poți gîndi, nu poți simți istoric dacă nu ai simțul unor permanențe ale condiției omenești, simțul absolutului. Istoria fiind, cum scrie Blaga, modul ontologic specific al omului, marile evenimente istorice sînt porți prin care omenirea pășește în eternitate, umanizînd-o. Iată condiția poeziei ocazionale! Subînțelegînd talentul, pe care nimic nu-l poate suplini, putem afirma că poeziile ancorate în actualitate, inspirate de evenimente, de frămîntările și problematica timpului istoric, se înfăptuiesc în sfera lirismului direct proporțional cu cantitatea de veșnicie, dacă se poate vorbi astfel, pe care o cuprind. *Duduia* din *1907* de Arghezi e o creatură de neant, produs și expresie a unui climat social anumit, precis condiționat istoric. Iat-o, „cu cizme și nădragi", alungînd țăranii „prin grîu și prin porumb", sîngerîndu-le spatele cu gîrbaciul împletit și înnodat cu plumb: ciocoaică hapsînă și slută, neodihnită și crudă! Însă nu e numai ciocoaică și duhul ei întunecat n-a pierit odată cu clasa a cărei emanație fusese. În portretul amintind întru cîtva de *Aspra* lui Mateiu I. Caragiale, dar nepăstrînd nici o frîntură din aura idealizatoare care învăluie *Pajurele*, cititorul de oricînd și de oriunde va recunoaște imaginea eternă a cruzimii și răutății, întruchiparea monstruozității. Pătru al Catrinei este, dimpotrivă, încarnarea spiritului rebel, cutezător, a simțului popular de justiție. Cînd îi citim depoziția incendiară: „Aduni încet otrava pînă se umple oala / Și-atunci încep în tine zvîcnirea și răscoala / Și dai, și rupi, și sfarămi orbește, — apuci și muști, / Nu te mai temi de oameni, de temniță și puști...", auzim în ea geamătul secular, „durerea surdă și amară" a celor fără număr, convertită în strigăt de răzbunare.

Să luăm alt poem de înfăptuire artistică necontestată. *Surîsul Hiroshimei* i-a fost inspirat lui Eugen Jebeleanu, ca și lui Arghezi *1907*, de un cutremurător moment istoric. Pînă la un punct, poemul e reportajul, firește imaginar, al cumplitului bombardament atomic. Însă datele reale sînt asimilate simbolurilor, viziunii apocaliptice, și „reportajul" se transformă în (cum sugestiv a fost definit *Surîsul Hiroshimei* de Mihail Petroveanu) „cantată tragică". Cataclismul petrecut într-un punct geografic și un moment istoric precis determinate capătă un vast sens generalizator. Puteri tenebroase, antiumane urzesc planul diabolic al încarcerării spirituale a lumii, al cufundării neamului omenesc în noaptea resemnării oarbe, a neputinței. În acest scop, o pasăre a morții spintecă cerul, asemenea unui cuțit care ar sfîșia un țesut viu și o explozie formidabilă umple zările de cenușă, îneacă soarele în beznă. Se aud plînsete, voci răsună în văzduh, și emițătorii lor nu se văd, căci vocile se ridică din pămînt și din ape, din cenușa fierbinte a celor ce fuseseră cu o clipă înainte oameni și care se caută acum unii pe alții deznădăjduiți, bîjbîind în „ceața deasă" a neființei. Dar moartea, pulverizîndu-le trupurile, nu le-a putut stinge oamenilor visurile. Odată cu soarele care se desface pînă la urmă din neguri urcă în nemărginiri speranțele umanității: surîs peste moarte. Speranța biruie moartea, „cantata tragică" se preschimbă în cantată optimistă, „surîsul Hiroshimei" devine surîsul omenirii căreia nici catastrofa nu-i poate omorî credința în posibilitatea fericirii.

Firește, pentru a produce poezie autentică, de inspirație civică, nu e suficient a proiecta un eveniment, un fapt istoric în absolut, nu procedeul, formula fac poezia, ci poezia, cînd ia ființă, impune căutarea de procedee adecvate. Însă menținerea în temporalul strict, incapacitatea de a vedea dincolo de coaja fenomenelor, de a intui mișcarea istoriei, sensurile ei profunde, este semnul neînșelător al lipsei de vocație. Piese de rezistență ale liricii românești de meditație și atitudine etico-cetățenească sînt acelea în care freamătul impetuos al timpului istoric este fixat pe portativele eternității. Aceste poezii exprimă ceea ce este adînc și permanent omenesc în zbuciumările și aspirațiile momentului. Așa sînt *Împărat și proletar* de Eminescu, *Noi vrem pămînt* de G. Coșbuc, *Noi* de Octavian Goga, *Testament* de Tudor Arghezi, așa sînt cele mai izbutite poeme ale anilor noștri. Poeme pe care trebuie să le avem în vedere, neapărat, cînd vrem să definim profilul specific al poeziei românești contemporane.

VALERIU RÂPEANU

Că poezia noastră cetățenească a marcat însăși istoria liricii românești, influențînd-o și determinînd culoarea ei specifică, este un fapt ce nu mai are nevoie să fie dovedit. Aflăm necontenit de-a lungul celor aproape două secole de poezie românească acest filon de o permanentă vitalitate, mereu proaspăt, mereu acordat la cerințele epocii și ale țării. Pentru că într-o cultură tînără, aflată într-un permanent proces de înnoire, într-o cultură pentru care tradiția a însemnat fermentul activ al progresului, chezășia neîncetatei evoluții, noțiunile n-au rămas pietrificate și închistate. Afirmare directă în focul luptei revoluționare, cîntec de nădejde sau victorie, profesie de credință și program estetic, cronică rimată sau pamflet în versuri, laudă a frumuseților țării, a vitalității acestui popor, a însușirilor lui creatoare sau artistice, expresie dramatică a căutării unui alt orizont — lirica noastră cetățenească s-a nuanțat și a căpătat dimensiuni noi, a mers către adîncuri pe măsură ce literatura română a evoluat. Conceptul acesta nu a încetat să dăinuie după perioada marilor clasici. Dacă nu îl înțelegem într-un sens îngust și unilateral, dacă nu îi restrîngem sfera numai la poezia în care se afirmau direct și răspicat anume sentimente și adevăruri, vom vedea că el reprezintă într-adevăr una din permanențele liricii românești. A fost încălzit în epoca anului 1848 și a Unirii de văpaia chemării la luptă și de focul verbului ce mișca inimile și le însuflețea. S-a transmis nealterat generației următoare și a căpătat gravitatea meditației asupra destinului unei țări și a menirii unui popor așa cum citim în versurile lui Eminescu. A căpătat accente noi în versurile lui Macedonski, fie în pamfletele juvenile încălzite de pasiunea neostenită a negării, fie în splendidele afirmări ale dragostei de țară. A răsunat cu vigoarea baladei și doinei, proaspăt ca un cîntec vechi spus în amurg în versurile ardeleanului George Coșbuc. A irumpt tumultuos, vijelios și năprasnic în ritmurile lui Octavian Goga.

Dar se va putea întreba cineva — între cele două războaie — oare aici demonstrația mai rezistă? Desigur. Pentru că această legătură adîncă, intimă cu brazda, cu străbunii truditori ai pămîntului afirmată de Tudor Arghezi, această invocare a tradiției românești din versurile lui Ion Pillat, acel necontenit zbucium și căutare a unor noi orizonturi din lirica lui Alexandru Philippide, acea vigoare izvorîtă din seva cîmpurilor muntenești ce a însuflat optimismul lui Zaharia Stancu, acea rituoasă declarație patetică a lui Miron Radu Paraschivescu, toate laolaltă recompun imaginea unei poezii pe cît de diversă în expresie, pe cît de deosebită în formula ei artistică, pe atît de sensibilă la chemările timpului, pe atît de intim legată de zbuciumul vremii, pe atît de trainic atașată de fondul românesc de gîndire și sensibilitate.

De aceea, ferindu-ne aici de alcătuirea unui inventar, cred că procesul acesta poate fi întîlnit și în cei douăzeci și doi de ani de evoluție a liricii noastre noi.

Pe măsura trecerii anilor era și firesc ca acest concept să capete dimensiuni noi, să se îmbogățească, să-și perfecționeze mijloacele de expresie să cunoască modalități poetice noi. Ea face parte din însăși zestrea noastră spirituală și nu poate fi negată chiar dacă pe parcursul anilor au existat pseudo-poeți care au publicat versuri cu desăvîrșire mediocre, numite impropriu versuri cetățenești.

Dar poeții adevărați, poeții care se înscriu în evoluția organică a unei culturi nu pot rămîne nici departe, nici de-o parte. Este, dacă vreți, o lege a adevăratului poet român atras mereu în sfera de gravitate a marilor întrebări, a pateticelor meditații, a afirmării unor idealuri ce se racordează la ceea ce o colectivitate gîndește și simte.

Pentru noi, poetul a fost și este om al cetății, legat prin fibre intime de o realitate socială sufletească, sinteză a unor veacuri intens trăite. Societatea noastră, societatea elanurilor eliberate, a visului împlinit, a optimismului funciar stabilește pentru prima oară un acord deplin între cuvîntul poetic și realitatea înconjurătoare. De aceea sensul liricii noastre nu poate fi decît acela al întregii societăți: în forme și formule artistice diverse, cît mai deosebite, cît mai personale, unite însă de seva aceasta viguroasă, de acel spirit al legăturii cu țara, cu poporul, cu idealurile celor mulți, cu universul lor sufletesc atît de bogat care a fertilizat marea poezie românească.

NUVELISTICA TINERILOR

OV. S. CROHMĂLNICEANU

În proza noastră nouă, nuvela, schița, povestirea alcătuiesc un capitol însemnat și nu cred că greșesc socotindu-l printre cele mai definitorii pentru profilul ei actual. Însăși înflorirea pe care o cunoaște epica scurtă merită toată atenția. Între cele două războaie, romanul a exercitat la noi, ca și în alte literaturi, o adevărată tiranie asupra prozei. Nuvela, schița, povestirea n-au dispărut și au cunoscut nu puține realizări admirabile (e deajuns să-l amintesc aici pe Sadoveanu), dar rolul jucat de ele în creația epică a rămas secundar. Reputația literară de prozator tindea să o asigure aproape cu exclusivitate romanul. Înainte de primul război mondial, Brătescu-Voinești, Agîrbiceanu, Bassarabescu, Galaction și-au cîștigat o indiscutabilă notorietate ca nuveliști și povestitori. Exemple asemănătoare sînt greu de găsit după aceea, Brăescu poate, dar și el pînă la urmă s-a apucat să scrie romane. Înainte de a fi publicat *Rusoaica*, lui Gib Mihăiescu critica i-a refuzat sufragiile, deși tipărise două volume de nuvele cu totul remarcabile.

Epica scurtă e azi, dimpotrivă, terenul afirmării unei întregi pleiade de prozatori, care cu rare excepții și-au dat aici deocamdată măsura talentului. Tradiția veche a artei povestitorilor și nuveliștilor reînvie prin N. Velea, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Th. Mazilu, Ștefan Bănulescu, V. Rebreanu, Ion Băieșu, ca să citez doar cîteva nume dintr-o listă mult mai lungă. Vorbindu-se despre producția lor, se insistă de obicei asupra varietății de stiluri, nu fără îndreptățire, dar se neglijează o anumită înrudire, care mi se pare că dă tocmai relief contribuției particulare a epicii scurte în peisajul prozei noastre contemporane. Reînflorirea povestirii, nuvelei și schiței nu e doar o reluare a unor specii neglijate, ci aduce și o orientare artistică distinctă. Autorii pe care critica s-a obișnuit să-i numească tinerii prozatori nu alcătuiesc o categorie diferențiată atît prin vîrstă cum formula ar vrea să ne facă să credem; mulți dintre ei au împlinit treizeci de ani și nu mai sînt la începuturile lor scriitoricești, alții s-au făcut remarcați de curînd și, ca Sînziana Pop sau D. Țepeneag, nici nu și-au strîns încă bucățile într-un volum. Sînt apoi prozatori tineri (N. Breban de exemplu) afirmați ca romancieri. Titlul sub care critica îi grupează e deci vag și neconcludent. Dincolo de el trăiește însă o realitate mult mai interesantă. În proza aceasta de proporții nu prea întinse se face simțită o tendință evidentă către spargerea unor șabloane, care au condamnat destulă vreme epica la niște compuneri artificiale, lipsite total de autenticitate. Tinerii nuveliști, povestitori sau autori de schițe exprimă, prin ce au dat mai bun, o reacție imediat detectabilă împotriva diferitelor reprezentări simpliste ale modului cum epica ar fi chemată să surprindă marile schimbări survenite în viața României postbelice. E sensibilă în narațiuni ca *Întrerupere* de N. Velea, *Căruța cu mere* de D. R. Popescu, *Tutunul* de Fănuș Neagu, *Pe tăcute* de I. Lăncrănjan, *Mistreții erau blînzi* de Ștefan Bănulescu, refuzul decis al unei literaturi *ilustrative*. Cum și-au început aproape toți cariera ca reporteri de ziar, tinerii prozatori au cunoscut nenumărate fapte elocvente prin ele însele. Ideea de a le aranja didactic în demonstrații fastidioase, destinate să prezinte efectul transformărilor revoluționare din jur prin niște invariabile scheme, li s-a părut nu numai inutilă, dar și contrară adevărului vieții. Ei le-au opus povestirea degajată, relatarea întîmplărilor și situațiile întîlnite cu sentimentul experienței trăite nemijlocit, încărcate de concretețe și autenticitate, organizarea narativă pe care o dictează finalitatea artistică, la D. R. Popescu *(Dor)*, la Fănuș Neagu *(În văpaia lunii)* la Șt. Bănulescu *(Satul de lut)*, crearea unei atmosfere; la V. Rebreanu *(Ploaia)*, surprinderea anumitor raporturi tainice, tulburătoare între lucruri aparent disparate; la Th. Mazilu *(Brînză cu ceapă)*, categorisirea tipologică; la Alecu Ivan Ghilea *(Moartea bunicului)* urmărirea șovăielilor și nesiguranțelor memoriei.

În producția de nuvele și de schițe a ultimilor ani se întîlnește și o mai energică reacție împotriva *maniheismului*, care împărțea riguros oamenii vii în demoni și sfinți. Refuzînd să ignore naturile necatalogabile ușor în „pozitive" ori „negative", supuse unui proces evolutiv complicat, care nu exclude surprize, regăsiri ca și involuții morale, epica scurtă a întărit considerabil realismul prozei preocupate să surprindă mișcarea vieții contemporane. O astfel de angajare curajoasă în a dezbate probleme actuale care nu-și găsesc ușor rezolvarea, îndeamnă la reflecție și implică principiile morale ale întregii colectivități, chiar dacă a rămas încă timidă, nu lipsește din proza scurtă, ba fiind aici mai vie ca altundeva *(În treacăt* de N. Velea, *Nabucodonosor* de D. R. Popescu, *Drum întins* și *Păpușa* de Fănuș Neagu, *Spovedania unui idiot* de Th. Mazilu, *Sufereau împreună, Fătu și Pisică, Acceleratorul* de Ion Băieșu) îi dă acesteia, cred, nota originală principală. Țin să subliniez afirmația, deoarece am sentimentul că inflația poematică, simbolică sau pur metaforică din ultima vreme (formula rămîne acceptabilă în sine, dar riscă să devină obositoare prin gratuitate) rezultă din evitarea căilor dificile, totuși îndreptate direct și îndrăzneț spre frămîntările adevărate ale vieții.

Aș mai adăuga că tinerii nuveliști și povestitori aduc ceva nou în scrisul lor sub raportul artei narative, așa cum s-a dezvoltat ea la noi. Reîntoarcerea lor la formele epicii concentrate are loc după ce proza noastră și-a însușit o experiență bogată pe tărîmul romanului. Acesta a experimentat o sumedenie de tehnici moderne și le-a verificat eficacitatea. Povestitorii dinaintea primului război mondial n-aveau cum beneficia de asemenea cîștiguri. Procesul acesta evolutiv poate fi urmărit de altfel și aiurea, literatura mondială înregistrînd azi o eflorescență neașteptată a epicii scurte. Pavese, Borges, Cortazar, Pieyre de Mandiargues, Böll, Salinger sînt numai cîteva nume care s-au impus prin intermediul ei. Practic, frontierele precis despărțitoare între estetica romanului și cea a nuvelei sau povestirii au cam început să fie încălcate de o parte și de alta. Asistăm astfel în ordinea artei narative la un schimb care, atunci cînd nu tinde să anihileze particula-

(Continuare în pagina 7)

CORNELIU BABA „TINERII"

„...Partidul Comunist Român a luat în mîna sa conducerea poporului muncitor, a zdrobit pe duşmanul de clasă, a înlăturat pe capitaliştii cosmopoliţi, a făcut dreptate norodului, a dat şcoli neluminaţilor, vindecă rănile trecutului...

Un urmaş al generaţiilor suferinţii aduce omagiul său de recunoştinţă oştenilor îndrăzneţi ai Revoluţiei, comuniştilor...“

Mihail Sadoveanu

IZVOARELE CÎNTECULUI

Izvoarele poeziei sînt ascunse adînc în istoria poporului ce ne-a zămislit, aşa cum izvoarele rîurilor sînt adunate în straturi nebănuite ale pămîntului. Şi sufletul poetului îl asemăn cu rîurile ţării, care în trecerea lor îi oglindesc locurile şi aşezările oamenilor. Poetul se află într-un itinerariu fără sfîrşit, de la licărirea primei poezii pînă în amurgul zilelor sale, într-un itinerariu pe drumurile ţării şi prin timp. E vorba de acea permanentă contopire a sufletului său cu acei factori care i-au dat fiinţa şi graiul. E vorba de învăţarea dureroaselor lecţii ale istoriei, de întoarcerea la tiparele fiinţei lui, pentru înţelegerea deplină a tot ceea ce se face astăzi în acordul unanim al oamenilor acestor locuri. Mai mult ca oricînd, astăzi putem vorbi despre o identificare a sufletului poetului cu sufletul ţării, a biografiei sale cu tot ceea ce se creează pe aceste meleaguri. Numai în felul acesta viaţa ţării este viaţa lui însuşi, iar menirea lui, poetul o vede în comunicarea acelor sentimente în care să se regăsească şi semenii lui. Poeţii zilelor noastre găsesc acordul deplin între istoria zbuciumată a părinţilor noştri şi istoria contemporană a marilor înfăptuiri ale socialismului.

„Mult mă mir de cel ce tace, / Cu inima lui ce face?“

— spune poetul popular. In această cuprinzătoare artă poetică nu sînt bănuite măruntele bucurii ori necazuri ale inimii omului, ci tumultul sentimentelor, fără de care n-ar putea fi explicat cîntecul. Acest tumult, această bogăţie de nesecat a izvoarelor cîntecului, n-ai putea-o înţelege în afara stratificărilor adînci ale acelor factori cărora te adaugi, ca poet, ca o justificare cu fiinţa ta întreagă.

Literatura noastră nouă cunoaşte, datorită acestei continuităţi, remarcabile succese în toate domeniile: poezie, proză, teatru. Au fost create opere care se bucură de o mare preţuire şi receptivitate în rîndurile cititorilor. Ţara, cu munţii şi cîmpiile, cu pădurile şi rîurile ei, a întipărit în sufletul poeţilor noştri o configuraţie geografică şi spirituală, un mod de a pătrunde şi a înţelege, de a recepta şi de a comunica legile şi alcătuirile vieţii. In adîncul codrilor ei şi-au pierdut urma eroii baladelor populare, pe plaiurile ei au intrat în mit ciobanii Mioriţei, pe văile ei şi-au căutat loc de zidire mulţi meşteri în curgerea veacurilor, la umbra codrilor ei s-a cîntat în graiul lui Eminescu cel mai mişcător cîntec de dragoste şi durere, din licărul apelor ei a înţeles Enescu frumuseţea melodiilor acestor pămînturi, din piatra, din lemnul şi din metalele ei s-au rotunjit mesele din casele bătrîne şi masa tăcerii, porţile şi stîlpii caselor bătrîne, poarta sărutului şi coloana nesfîrşită, a ţîşnit pasărea măiastră către lumea de basm a Ilenei Cosînzene. Ţara e totul, cu fiinţa poporului ei, între pămînt şi cer, cu neoprita întoarcere a anotimpurilor, dintre sămînţă şi unduirile hotarelor cu bucate, ţara este înţelesul luptei şi creaţiei, al muncii şi iubirii, al edificiilor ridicate pentru fericirea generaţiilor de astăzi şi a celor viitoare, este viaţa noastră a tuturor, aşa cum au visat-o comuniştii în anii de luptă şi suferinţă, aşa cum a realizat-o, în aceşti ani de lumină, întregul popor, sub conducerea Partidului Comunist Român. In care altă parte ar putea fi găsite izvoarele nesecate ale poeziei noastre, dacă nu aici, în istoria glorioasă a ţării noastre, în frumuseţea şi măreţia ei?

Ion HOREA

Buchetul de maci

povestire de REMUS LUCA

La Bradu, prin 1925, cu aproape un an de zile înainte de greva cea mare, se organizase o demonstraţie. Cum în ajun se zvonise că are să fie acolo şi profesorul Gliga şi are să vorbească, venise foarte multă lume, nu numai din Bradu, ci şi din Grindu, din Lunca şi chiar şi de la Gheorghieni. Şi nu numai muncitorii, ci şi nevestele lor, copiii, bătrînii. Într-adevăr, Gliga venise şi vorbi mulţimii.

Lumea se adunase în piaţeta din faţa catedralei ortodoxe. Nu era tocmai pătrată, aducea a trapez. În partea mai îngustă se improvizase o mică tribună.

De aici mulţimea urma să se îndrepte spre fabrică, unde delegaţii aveau să prezinte direcţiunii revendicările muncitorilor.

Demonstraţia fusese organizată de sindicat şi fusese autorizată de autorităţi. După cum s-a văzut curînd autorizaţia n-a fost decît o capcană ticluită de comisarul Dogaru.

Gliga nici nu-şi încheiase cuvîntarea, cînd, izbind din două părţi, un pluton de jandarmi încadrat cu poliţişti sparse în două masa de oameni, izolînd tribuna. Au fost arestaţi vreo douăzeci de inşi, printre care şi profesorul. Pînă să se dezmeticească lumea, cei arestaţi au fost transportaţi la comisariat. Mulţimea lipsită de conducători a şovăit o vreme, apoi încet s-a risipit.

La comisariat, arestaţii au fost triaţi repede. I-au reţinut doar pe Gliga şi încă pe trei tovarăşi din conducerea sindicatului local.

Gliga fu adus ultimul la comisarul Dogaru.

— Protestez împotriva acestei samavolnicii, spuse Gliga. Dreptul la întrunire este garantat de constituţia ţării.

— La Bradu eu sînt constituţia.

— Dumneavoastră în persoană aţi eliberat autorizaţia...

— Şi tot eu am anulat-o.

— E un abuz, o flagrantă încălcare a legii.

— Ajunge, domnule profesor. Nu te-am invitat aici ca să discutăm despre legi.

Dogaru şedea la biroul lui cazon, făcut din scîndură de brad, acoperit cu hîrtie vînătă prinsă-n piuneze. Hîrtia era străveche, plină de pete de cerneală şi de urme de muşte. Mai era o călimară şi-un toc, o coală albă de hîrtie şi ceasul de buzunar al comisarului cu capacul ridicat.

Gliga sta în picioare, în faţa lui, aşteptînd.

— Domiciliul dumitale e la T., mi se pare. Sau mă înşel.

— Nu vă înşelaţi.

— Ce căutai la întrunirea sindicatului din localitate?

— Mă priveşte.

— Cu ce scop ai venit la Bradu?

— Mă priveşte.

— Cine te-a pus să vorbeşti la întrunire?

— Insistaţi în zadar.

— În zadar! Ha.

Dogaru rîse gros:

— Aş şti eu cum să insist, ca să nu fie în zadar, însă ce să fac? Trebuie să te expediez urgent la...

Privi lung la Gliga. Rînji:

— Da. Îmi pare foarte rău că nu mai putem sta de vorbă. Ai să pleci încă în astă noapte. Ai să ne ierţi că nu te trimitem cu trenul, dar statul n-are bani de azvîrlit pe gîrlă. Şi nici n-o să-ţi strice o mică plimbare. Timp frumos, natură... De cîini să nu te temi, că-ţi dau doi flăcăi să te păzească. Au şi arme la ei şi armele au gloanţe, aşa că eşti în deplină siguranţă.

Rîse satisfăcut de calambur.

— Sînt convins să n-ai să faci prostii. Am încredere în logica dumitale.

Rîse iarăşi.

— Am şi dat dispoziţie să nu te pună-n lanţuri. Ca să-ţi fie drumul mai uşor, ai să mergi desculţ. Cruţi încălţămintea şi îţi fereşti picioarele de roseturi. N-ai să poţi spune că n-am avut grijă de dumneata.

„E-un prost, îşi spuse Gliga. El crede că mă umileşte: că am să mor de ruşine...“.

Pe la unu noaptea, profesorul ieşi din Bradu, pe şoseaua înecată în praf care ducea la T. Era lună plină. Se zăreau în dreapta crestele abrupte ale Călimanilor, încă de pe atunci despăduriţi de diverse societăţi forestiere. De sub costişele spălate de ploi se iveau stînci uriaşe, care luceau în lumina lunii. În stînga, pînă departe, suiau în pante domoale, cu fîneţe, ici colo punctate de cîte un pîlc de copaci tineri sau de cîte o tufă, coastele întinse ale Munţilor Gurghiului. Mureşul însoţea drumul, şerpuind capricios. Deasupra apei se ridicau pîcle, nu s-auzea decît vuietul apei prin vaduri.

Gliga păşea uşor, fără grabă, ţinîndu-se drept ca întotdeauna. Îşi legase ghetele între ele cu şiretul şi le purta pe umăr, una în faţă, cealaltă în spate. Nu se grăbea. Păşea măsurat ca orice drumeţ încercat, pornit la drum lung. Erau peste o sută de kilometri pînă în T.

În urma lui veneau cei doi jandarmi cu armele la umăr.

Plecarea lui din Bradu nu trecuse neobservată, aşa cum sperase, poate, comisarul Dogaru, fixînd pentru asta ora unu după miezul nopţii. Au fost tovarăşi care au stat la pîndă în apropierea comisariatului. Cînd l-au văzut ieşind pe profesor urmat de escortă, au dat veste unde trebuia. Alţii, trecînd prin grădini, au însoţit escorta, pitindu-se pe sub tufe, pe sub garduri, pînă în marginea satului şi mai departe apoi, cît timp malul oferea destule ascunzişuri.

S-a ştiut astfel imediat că profesorul Gliga a fost trimis la urmă, din post în post. Oamenii plecaţi, care cum au putut, cu mărfare sau trenurile de noapte, au dus vestea aceasta la Lunca, la Rămureni, la T.

Era spre sfîrşitul lui iunie. Şi era senin. Şi drumul era lung, părea nesfîrşit. Drum bătut cu piatră, cu gropi şi hîrtoape, aşternut cu praf aspru de stîncă. Gliga păşea măsurat, fără grabă, desculţ, urmat de cei doi jandarmi.

Tăceau şi el şi ei.

La început răcoarea nopţii de munte îi făcu bine. Îl învioră. Curînd însă, simţi că tălpile îl usturǎ. Continuă însă să meargă cu acelaşi pas măsurat, fără să schimbe ritmul.

Se făcu ziuă. Gliga demult nu mai contemplase un răsărit de soare în munţi. O geană palidă de zare, tivi cu argint stins crestele îndepărtate ale înălţimilor. Şi dealurile parcă se întunecară. Pe urmă orizontul se [illegible], iar cerul deveni alb. Spre apus munţii, umbrele mai stăruiau, [illegible]. Şi răsări soarele, mare şi roşu, desenat distinct pe o spinare de munte.

„E frumos“, îşi spuse Gliga.

Mergeau de mai bine de trei ceasuri. Nu se opriseră niciodată. Pe Gliga îl ardeau tălpile, îl dureau genunchii. Îşi simţea şalele înţepenite şi spatele strîns ca-n chingi.

„Da, îşi spuse el. Lipsă de antrenament. Am să fac o febră musculară de mama-mama!... Trebuie organizate mai multe excursii şi trebuie să mai ieşim şi noi în mijlocul naturii“.

Cam pe la cinci dimineaţa, ajunseră în Petreni. Cînd treceau prin dreptul primei case, care era încă departe de sat, le ieşi înainte o ţărancă mai în vîrstă, cu o legătură în mînă. Îi întrebă pe jandarmi după ce dădese bună dimineaţa:

— Da' unde-l duceţi pe omul ăsta?

— Ia, pînă mai încolo.

— Şi ce a făcut, săracul?

— Nu-i treaba dumitale. Vezi-ţi de drum.

— Da' zău, lăsa-ţi-mă să-i dau un colţuc de pîine, c-o fi flămînd şi s-a îndura Dumnezeu de păcatele voastre.

— Întinde-o, mătuşico, dacă nu ţi s-a făcut de zdup.

— O bucată de pîine, zău. Uite, v-o dau vouă să i-o daţi. O fi flămînd, săracul. Am să mă rog pentru voi la Sfînta Fecioară, să vă ajute şi să vă deie sănătate şi noroc.

— Şterge-o, babo, că de nu, o păţeşti — şi caporalul o îmbrînci, înjurînd-o.

— Blestemat să fii, cine rău ce eşti, că n-ai inimă în piept, făr'un pietroi negru...

La postul de jandarmi se opriră. Aici escorta se schimbă. I se îngădui să bea o cană de apă şi să se odihnească vreo zece minute. Pe urmă plecară mai departe.

Era un sat lung, cum sînt toate satele de munte, cu case de piatră sau de lemn risipite pe toată coasta muntelui, printre fîneţe şi petece mărunte de porumb sau secară. Numai la marginea drumului casele erau construite una lîngă alta, în două şiruri lungi de vreo trei kilometri.

Lumea începuse să se trezească. Prin curţi, ţăranii adăpau vitele. Din cînd în cînd treceau pe drum oameni cu coasa pe umăr, femei cu sapa. Se opreau şi priveau lung la Gliga, care trecea desculţ şi le dădea netulburat binețe, după obiceiul locului.

După ce trecură de capătul din vale al satului, le ieşi în cale aceeaşi ţărancă cu legăturica în mînă.

De astă dată jandarmii se arătară mai omenoşi. Îngăduiră femeii să-i dea lui Gliga mîncarea. Dar n-avea în ce s-o împacheteze. Femeia spuse:

— Lasă, domnule. E-o biată merindare. Să fie de sufletul morţilor.

— Mulţumesc, mătuşico.

— Să-ţi deie Dumnezeu sănătate să-ţi poţi purta pedeapsa, şi ţăranca rămase în urmă, făcînd cruci dese, cu ochii duşi după acest om care mergea desculţ, urmat de jandarmi.

Aproape de prînz, se opriră la un izvor ce ţîşnea dintr-un perete înalt de stîncă. Cineva instalase o ţeavă şi o mică troacă de piatră.

Gliga îşi răcori picioarele în balta de sub izvor. Se aşeză apoi pe iarbă, la umbra unei sălcii şi desfăcu legătura. Pîine şi brînză. Mîncă cu poftă, bău apă rece, din pumni.

Mîncau şi jandarmii, tolăniţi în faţa lui. Se priveau fără asprime, mai mult curioşi. Erau flăcăi cu barba abia înfiripată, arşi de soare, chipuri uscăţive de ţărani.

— Sînteţi ardeleni? îi întrebă Gliga.

— Ţi! Din Gorj, răspunse unul dintre ei.

— Amîndoi?

— Iuhi!

— Şi cum e pe-acolo?

— Cum să fie? Ca şi p-aci.

— Cum o duc oamenii?

— Ca şi p-aci. O duc.

— Muncă, muncă şi la sfîrşit îşi iese cît mai gi de la o cloşcă.

Jandarmii rîseră:

— Cam aşa.

— Pămînt aveţi?

— Avem ceva. Da' pămîntul ăla... bun de groapă.

— Pămînt slab.

— Slab.

— Şi-al boierului?

— N-avem boier. Avem un general. El are pămînt mai bun.

— Neacşule! spuse celălalt jandarm, cu oarecare asprime.

— Ce e?

— Consemnu'!

— Ei, lasă.

— Bine, bine.

— N-ai să mă raportezi tu pe mine, mai judeţ!

— E comunist.

— Ei şi ce!? Tot om e. Încă nu-mi sări de gît.

— Gata. Să mergem.

Escorta se schimbă şi la Secăreni. Cînd amurgea, ajunseră la Lunca. În capătul satului erau aşteptaţi de plutonier şi încă doi jandarmi.

— Paştile mamii voastre, acum se vine?!

— Să trăiţi, dom'plutonier, am venit întins, dar e departe.

— Gura. Precista cui v-o făcut! Întinde pasu'. Am să vă aranjez eu la Ghiţă, grijania şi parastasul mamii voastre. V-aştept de două ceasuri. Şi voi căscaţi gura după muşte. Întinde pasul.

Enervarea plutonierului nu era provocată numai de întîrziere. Lunca era sat mare, în care trăiau aproape cinci mii de oameni şi-avea o fabrică de cherestea. Arestatul şi escorta trebuiau să treacă neapărat prin centru, unde se afla postul de jandarmi. Iar în centru, în ziua aceea, s-afla foarte multă lume, ieşită la plimbare. Erau mai toţi muncitorii fabricii cu familiile lor şi plutonierul nu avea nici un motiv s-o împrăştie. Oamenii se plimbau. Îmbrăcaţi în haine de duminică, mulţi dintre ei cu flori în mînă, se plimbau liniştiţi în sus şi în jos pe drum.

Cînd s-apropiară de post, plutonierul şi doi jandarmi în faţă. La mijloc Gliga, urmat de ceilalţi jandarmi, lumea se strînse, compactă, pe amîndouă marginile drumului. Plutonierul păşea nervos, stăpînindu-şi cu greu graba. Jandarmii erau şi ei tulburaţi de mînia plutonierului şi de omenirea adunată acolo. Numai Gliga, desculţ, cu ghetele pe umăr şi cu legăturica în mînă, surîdea, căutînd cunoscuţi în mulţime. Cînd îi descoperea, îi saluta surîzînd.

După ce pătrunseră în curtea postului Gliga fu închis într-o încăpere în care nu se afla decît o laviţă. Nu era nici lampă. Pe întuneric, gemînd, Gliga se aşeză. Îl durea trupul întreg, parc-ar fi fost după o bătaie zdravănă. Începu să-şi maseze muşchii picioarelor, frecîndu-i lent. Pe urmă, se ridică şi cu mişcări greoaie începu să facă gimnastică. Veni un jandarm cu mîncare. Îl rugă să-i aducă un lighean cu apă să se spele. După cîtva timp, îi aduseră ligheanul cu apă, fără săpun, fără prosop. Gliga se spălă îndelung pe faţă, pe piept, pe urmă îşi muie picioarele. Aşteptă să se zbicească apa de pe trup şi se îmbrăcă la loc. Abia la urmă mîncă. Se întinse apoi pe laviţă, adormind imediat. In zori, la plecare, uliţele satului erau pustii. Plutonierul îl însoţi pînă la ultima casă. La o cotitură, le ieşi în cale un flăcăiaş şi-i rugă pe jandarmi să-i îngăduie să dea ceva mîncare arestatului. Flăcăiaşul fu alungat cu înjurături.

Seara, ar fi trebuit să fie la Rămureni. Au ajuns însă numai la miezul nopţii. Gliga nu se văita, dar mergea tot mai greu. Intrară în oraş, nu pe şosea, ci ocolind pe-un drum de cîmp, alegînd străzi lăturalnice. Tactica însă nu reuşi. Şi la Rămureni era lume multă în piaţă. Perechi sau grupuri mici în plimbare. N-aveai cum să-i opreşti. Pînă la urmă escorta trebui să treacă pe-acolo. Lumea nu se tulbură la trecerea ei. Ci oamenii se opreau numai din mers privind lung după arestat.

Gliga fu închis într-o celulă, singur. Era acolo un pat, un bec palid în tavan şi o cană cu apă.

Ceru cele necesare spălatului, dar nu primi nimic. Îşi udă batista, o stoarse şi se şterse cu ea de praf. După aceea îşi făcu gimnastica. Mişcările îi erau mai grele. Muşchii înţepeniţi nu-l mai ascultau. Dormi rău, trezindu-se mereu din cauza durerilor.

Fu trezit la patru dimineaţa. In graba mare fu pornit pe străzi lăturalnice şi scos din oraş pe un drum de cîmp, care, tăind calea ferată, ieşea în şosea în apropierea satului Joseni. Pînă la T. mai erau treizeci de kilometri şi un post de jandarmi în Delureni. Şoseaua era mai prăfoasă, lunca Mureşului mai întinsă. In zare se vedeau spinări teşite de dealuri cu grîne coapte, cu lanuri vinete de porumb, cîte-un pîlc de pădure. Soarele răsări curînd, prevestind zi călduroasă.

Gliga mergea greu. Parcă i-ar fi fost legate picioarele cu funii nevăzute. Şalele îi înţepeniseră şi-l junghiau la fiecare mişcare. Nu-şi dădea seama, dar păşea încovoiat, apăsat ca de o povară peste puterile lui. Ghetele de pe umăr le simţea grele, parc-ar fi cîntărit zeci de kilograme. Se stăpînea însă şi nu gemea, căutînd să păstreze un ritm egal în mers.

La vreo trei kilometri, după ce ieşiseră în şosea, ajunseră din urmă un ţăran mai în vîrstă, cu coasa pe umăr. Cînd se apropiară de el, se opri, privind ciudat la Gliga. Dădu din cap a bună dimineaţa. Gliga îi răspunse. I se păru cunoscut chipul alb, cu mustăţi mari. „L-oi fi văzut pe undeva sau numai seamănă cu cineva pe care-l cunosc. Mustăţi de-acestea poartă multă lume pe-aici“.

Auzi în urmă că-i salută şi pe jandarmi şi intră-n vorbă cu ei. Întreba ce-i cu arestatul, ce-a făcut, dac-a ucis sau a jefuit pe cineva. Pesemne, îl cunoştea pe sergent, fiindcă-i vorbea familiar şi-acesta-i răspundea, deşi cam silnic.

— Vai de el săracu — auzi distinct — pe căldura asta şi desculţ. Neînvăţat cu drumul, cum ajunge el în T.?

— Nu ştiu, bade Ioane. Eu ştiu consemnul. Sînt militar. Iar dumneata ori rămîi în urmă, ori ia-o pe-alăturea, că de ne vede cineva, o păţim şi noi şi dumneata.

— N-are cine. Oamenii dorm la ceasul ăsta. Tare mi-i milă de el. Daţi-i mîncarea asta, ia nişte pîine şi-un pic de slănină, ce mi-am luat şi eu. Zău, dom'sergent, de sufletul morţilor.

— Bine. Şi du-te să nu ne vadă cineva.

— Să trăieşti, dom'sergent, şi mai treci pe la noi. Mai batem un şeptic.

„Nu cred să-l fi cunoscut vreodată“ îşi spuse Gliga. „Dar nici întîmplare nu poate fi“.

Ajunseră încă înainte de prînz la Delureni, unde din nou escorta se schimbă. Fu lăsat să se odihnească o jumătate de oră. I se îngădui să se spele la fîntînă. Gliga prînzi acolo, lîngă fîntînă, în umbra unui dud, bălăcindu-şi picioarele într-o băltoacă.

Se simţi mai întremat cînd porniră iarăşi la drum. Soarele de amiază pîrjolea. Chiar şi ţăranii, care se aflau la secerat pe lanurile lor, întrerupseră lucrul şi se tolăniseră în umbra clăilor. Gliga însă mergea mai vioi. La orizont se zăreau acoperişurile oraşului T. Aerul vibra de căldură şi imaginea acoperişurilor din zare tremura uşor, ca răsfrîntă în oglinda unei ape. Adieri rare, şovăite, împrăştiau miresmele grîului copt şi ale fînului. S-auzea pitpalacul.

Păşind desculţ prin praful drumului, cu degetele de la picioare lovite şi sîngerate, dogorit de soare, urmat la cîţiva paşi de jandarmi Gliga se simţea înseninat.

Zări pe un răzor înalt, printre ierburi necosite, mulţi maci înfloriţi, uşor păliţi de căldură. Se apropie şi începu să culeagă.

— Hei! strigă unul din jandarmi.

— Lasă-l că nu fuge el, spuse celălalt.

Culese cîţiva maci, cîteva fire de colilie, le înveli frumos în două frunze late de limba mielului, şi legîndu-le cu un fir de iarbă, le puse fecioreşte la panglica pălăriei. Culese de pe jos un băţ, prinse legătura şi ghetele de băţ şi le puse pe umăr, după obiceiul ţăranilor.

Aşa intră în oraş, în după amiaza aceea, Gliga. Desculţ, cu un buchet de maci la pălărie.

De la barieră şi pînă în centrul oraşului, trotuarele erau înţesate de muncitori şi de o parte şi de cealaltă. Îl salutau pe Gliga, tăcuţi, cu pumnul strîns ridicat. Cei mai mulţi aveau flori în mînă. Gliga le răspundea agitînd prin aer pălăria cu buchetul de maci. Nu s-au strigat lozinci. Lumea demonstra în linişte. S-auzea numai un murmur, cînd mai stins, cînd înteţindu-se uşor. Şi bocănitul bocancilor jandarmilor pe asfalt.

Gliga trecea, cu mersul lui drept, prin culoarul larg lăsat de mulţime. Desculţ, cu hainele prăfuite, cu legăturica de mîncare şi ghetele în băţ pe umăr, surîdea ţinîndu-şi în aer pălăria cu buchetul de maci prins la panglică. Lumea răspundea acestui salut, fără vorbe, făcînd semne mute cu buchetele de flori — garoafe roşii, mănunchiuri de margarete, bujori... „De unde-or fi apărut atîtea flori?“, se întrebă Gliga.

(Din ciclul: „Amintirile zidarului“).

„Am admirat patriotismul Partidului Comunist Român și, ca toți intelectualii, m-am simțit alături de el".

„...Am cunoscut de aproape pe conducătorii partidului, am admirat la ei înțelegerea împrejurărilor, lipsa de pripire, patriotismul lor fierbinte. Oamenii aceştia n-au avut prilejul în temniță să stea la cîrma și la catargul corăbiei statului, și vedeți ce penetrațiune a vremurilor, ce hotărîre dîrză totdeodată ca, o dată cu ștergerea inegalității sociale, să păstreze neștirbită țara lăsată de străbuni în toată fala și neatîrnarea ei."

G. Călinescu

COLOANA DORULUI

Există în cultura poporului nostru simboluri care ne îndreptățesc să constatăm cu mîndrie una din marile lui însușiri: setea de perfecțiune, de înalt, aspirația melancolică și răscolitoare spre desăvîrșire, spre ideal. Dar să definim mai întîi acest ultim termen. Iată ce ne spune Dicționarul limbii române moderne: Ideal: Scopul suprem al activității și al năzuințelor, gradul cel mai înalt și mai greu de ajuns al perfecțiunii într-o direcție. *Și al doilea sens:* Perfect, desăvîrșit. Care ține de domeniul ideilor, privitor la gîndire; care există numai în minte, în închipuirea omului.

Oare acea sculptură primitivă, uluitoare prin simplitatea și desăvîrșirea ei, a bărbatului sprijinindu-și coatele de genunchi, cu palmele de o parte și alta a tîmplelor, privind undeva într-o zare fără fund numită pe drept cuvînt Gînditorul *de la Hamangia, nu ne vorbește oare acest* Gînditor *despre aspirația, despre visul lung, ca un șuvoi de soare, venind spre noi de multe mii de ani, despre visul de soare al acestui popor?! Acești sori interiori, perpetuați în fragilități de muguri și în tăiș de spadă, au început cu gîndirea înaripată, cu dorința de libertate, dreptate, omenie. Ei ne-au dat pe Decebal, acel rege al Daciei mîndre, ne-au dat Miorița, pe Ștefan și Mihai și Iancu și Tudor și Horea. Ne-au dat Voronețul, Coloana infinită, Curtea de Argeș, pe Eminescu și Vuia, pe Enescu și Vlaicu, toate mari fîlfîiri de aripi ale geniului românesc peste Carpați; ne-au dat Tinerețea fără bătrînețe și Viață fără de moarte. Ne-au dat pe Făt-Frumos.*

Avînd o bogată zestre spirituală, un glorios trecut de luptă, spiritul poporului român, într-o continuă sete de înalt, a dat floarea cea mai de seamă a sufletului său, rodul de aur și soare al ființei sale: omul comunist, noul Manole, marele constructor al uriașelor hidrocentrale, stadioane, fabrici și școli, al marilor uzine, care nu-și mai zidește, nu-și va mai zidi ființa iubită în alcătuirea operei sale; dăruirea generoasă și lucidă, însuflețită de viziunea viitorului, este acum starea firească a celui care muncește la înflorirea țării. Frate bun al eroului Mioriței, țăranul de astăzi nu-și ucide și nu-și va răpune semenul său; aripile de zbor ale lui Vlaicu — acest Icar român — nu se vor sfărîma niciodată de crestele munților noștri; visul Bălcescului a prins contururi, e real, se înalță sub ochii noștri. Il înălțăm noi prin nopțile noastre albe, cu sclipirea inteligenței, cu efortul brațelor — în zilele înalte ale patriei. Acest vast șantier nu este altceva decît țara visată, acea gură de rai a baladei noastre de început.

Țara și poporul român, sub conducerea clarvăzătoare a eroicului său partid — Partidul Comunist Român, de la a cărui înființare se împlinesc în această primăvară 45 de ani — cunosc o primăvară perpetuă, o tinerețe fără bătrînețe. Aspirațiile lui nu s-au oprit aici: muncim uniți pentru desăvîrșirea României socialiste, pentru ridicarea ei pe treptele înalte ale culturii și civilizației. Această aspirație spre înalt, spre desăvîrșire, are o denumire unică, care nu se găsește în nici una din limbile pămîntului. Se numește dor. Poporul român, acest Făt-frumos din lacrimă, spadă și luceferi, nu și-a oprit aspirația, dorul. Coloana dorului *nostru este fără sfîrșit.*

Vasile REBREANU

ION BRAD

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN

Stejar cu patruzeci și cinci
De cercuri scrise-n trunchi înalt
E numai cîntec, de-l atingi,
De la un ev la celălalt.

Adînc cît un imens trecut
Încorporat în rădăcini,
El pulsul aspru l-a crescut
Ca printr-o orgă de lumini.

Ascultă-ți inima bătînd
În limpezitul corolar
Prin care-al țării-ntreg pămînt
Boltește visul temerar.

CÎNTECUL

De unde cîntecul, de unde
Înfipt în inimă, vrăjitul?
Alint și-nviforări profunde,
El, leac pe răni, tot el, cuțitul.

Din care straturi milenare,
Filtrat prin rocile conștiinții,
A izbucnit cu-nverșunare
Să revibreze-n noi părinții?

Din cîte lacrimi arse-n doine,
Din sînge înflorind balade,
A fulgerat pe vînt și moine
Această stea ce nu mai cade?

IARĂȘI COPIL

Cucule, timp care cîntă,
Zilele ia-mi-le, dă-mi-le,
Sparge-le liniștea strîmtă,
Coaja de clipe și vămile.

Numără pulsul, aprinde-mi-l,
Al inimii, nesupus ceasului,
Fură-mă iarăși copil,
Rob al chemărilor pasului!

NUMAI ÎN OCHII TĂI

Numai în ochii tăi mă recunosc,
Lia,
În lumile ce freamătă în ei
Cu frunze clătinate de-ntrebări
Și de uimiri adînci care le-apasă,
Numai în ochii tăi care măresc
Cu microscopul electronic totul,
Pînă și adierea din cuvinte,
Pînă și umbra unor îndoieli,
Numai în ei, tristeți și bucurii
Se-amestecă în joc ca iezii-n cîmpuri,
Numai în ochii tăi mă recunosc,
Lia!

NICOLAE TĂUTU

CÎNTEC MAJOR

Cîntecul are conturul patriei,
aerului ei irizat de înălțuri,
culorilor ei revărsate
din paleta primei zile de mai
și e necesar ca rotirea planetei
pe axul inimilor noastre
însorindu-ne fruntea și ochii
cu bucuria depărtărilor albastre.

Dacă am ridica spre bolți
coloanele cîntecului, orizontale,
așa cum străbat pe bulevarde,
cu ondularea străvezie
a neopritelor steaguri,
cu flăcările miilor de placarde,
am zări din vîrf
pe imensele timpului hărți
dîndu-și mîna țara de azi
cu aceea de peste veacuri.

Și sub coloanele înălțate spre cer,
verticale și profunde,
sub arcade și frontoane
de tulburătoare simfonie,
noi cei de azi cu flori și baticuri
vom pătrunde
cu gestul simplu al fiecărei dimineți
în veșnicie!

FLORENȚA ALBU

ARGEȘ 1966

Lăsați aceste șarje de beton
să fie munte ctitorit,
lăsați izvoarele de-acum să se adune
în marea care va cunoaște
mareele luminii, nopți de nopți;
eu mă întorc la oameni
și la genezele care continuă
pe plan interior;
eu mă întorc la munții-aceștia vii,
în care-aud cum se amplifică
idei și sentimente,
cum picurul de apă-al stalagmitei
crește ecou sub bolțile adînci.
E-un timp al cărui puls se-aude viu
în venele subțiri, comunicante,
crescînd nivelul unic, omenesc,
istoriei;
eu mă întorc la ctitori
să le cunosc luminile -așternute pe chip
și peste mîinile ce-nalță,
cu gest voievodal, zidirea.
Eu sînt numai zugravul
care-aduce,
în frescă, ritmul luptei
și nimbu-n jurul frunții omenești.

VIRGIL TEODORESCU

ELECTRICITATE

1

Să cadă lămpi din arbori
și din cercei o spumă
de marmoră să cadă, jos, pe podea, la noi,
și într-o legănare care îndoaie raza
să binecuvînteze crepusculul.

Apoi,
cu turmele întoarse de la iernat, ciobanul,
să spintece cățelul pămîntului, ciudat,
sub colosala cască
să pună plopi și frasini din nou să recunoască
distanța și grosimea tiparului profund
și palidele rîuri de lapte de pe cer,
lampa cu arc voltaic scornită de Baker,
piei de maimuță, drojdii și oase de aripă
și ape răsculate,
această violentă și candidă risipă
care, rostită-n spații de plumb și de mister,
din goarne varsă electricitate.

2

Exagerat e ochiul de cimpanzeu și totuși
e orb pentru catarge, deși-ar putea urca,
maimuța, decît omul, e mult mai iute ca
spre nările iubitei miresmele de lotuși.

Holbat doar în retină, sălbatic și zălud,
aruncă o privire mai surdă decît lemnul,
și nu aude niciodată semnul,
nu vede glasurile ce se-aud.

Nu ochiu-nchis în sine și rîcîind semeț
îl laud, și nu fața întoarsă ca o ceață
spre muntele de țurțur și de gheață
în bătălia lumii are preț.

Însă săgeata trasă spre norii răvășiți,
spre vămile albastre ca niște cataracte
căi lungi reverberează, fecunde și exacte,
chiar dacă arcu-i mînuit de sciți.

3

Foarte calm, obosit și egal,
călare pe cal,
alergam prin tenebre
și goneam și goneam,
ireal,
pe cînd calul cu aripi de cal
jaguarul cu pene de struț
și ariciul pe care-l atît,
licăreau, —
sub cupola de piatră-n neant,
foarte calm, obosit și egal,
călăream telegarul gigant.

ADRIAN PĂUNESCU

CĂLUȘARII

Am zece ani, trăiesc între o secetă și-un rîu;
Stîlpul de putregai al porții îl repar,
Mă-ncing cu pînză albă peste brîu,
Doresc să fiu aviator sau călușar.

În avioane cred mai mult ca-n vrăbii;
Mă tem că vor cădea, nu mă mai uit,
Mă-nlănțui într-un șir compact cu orbii,
Încep să le refuz și să le uit.

Cu ochiul poate le provoc avarii,
Mai rar și tot mai rar le scot la zbor;
Mă cheamă prin viu răcnet călușarii,
Ies fraged în întîmpinarea lor.

Am zece ani, m-așez lîngă-o fîntînă,
Pămîntul ud miroase a ciment,
Din primii nori ai primăverii tună,
Pe duzi răcoarea frunzei suie lent.

În ciuturi scoate o femeie apă,
O toarnă-n garniță, se spală-n jgheab,
Berze în aer cuib bătrîn își sapă,
Miei se retrag în negru și în alb.

Și dintr-o dată călușarii, ca un joc,
Dintr-un vehicul nevăzut și strîmb;
Am zece ani, port orișicui noroc,
Mi-e frică și sfială de foșnetele de porumb.

★

Vin călușarii, dîrdîind,
Cămășile li se aprind.

Sub tălpi, ca pentr-o iarbă grasă,
Li se preface drumu-n coasă.

O muzică îi descompune
În răcnet, dans și sfiiciune.

O muzică îi reașează
În trup care se cercetează.

Și-i poți vedea plesnind în aur,
Parcă sînt capul unui taur.

Se zbat, se-agită, cîntă mult —
Frații vorbind ai celui mut.

★

Acest joc a înfrunzit pe-aici de cînd
Decebal și-a smuls din piept o coastă,
Și a făcut din ea o țară, strigînd
Pînă-n steaua albă de cînepă a noastră.

Și toți dacii și-au scos coaste veșnice din piept,
Și-au făcut un pod de coaste dure,
Unde umblă reliefurile înțelept
Rîu, văzduh, pămînt, dor, nori, pădure.

Și durerea dulce a acelei smulgeri
L-a zvîrlit în dans, fără a-i frînge,
Parcă sub clepsidra spartă-a fiecărui fulger
Focuri mari și-ar fi aprins pe sînge.

Astfel călușarii sînt bărbații de la temelie,
Pururi încălziți de chinuri mari,
Și de două mii de ani prin noi adie
Steaua jocului de călușari.

★

Deschideți porțile să intre, deschideți porțile să vină,
Ei, cei dintîi, părinții firii acestor locuri unde stăm,
Ei sînt durerea noastră însăși, și energia ei divină
Cîte un cal cu aripi albe se tot scufundă într-un om.

Ei gata sînt să fie temple și gata sînt să fie ulițî,
Și gata sînt să se lipească pe totdeauna de pămînt,
Căci dintre cei trimiși în aer, spre tronul zeului cărunt,
Aceștia au căzut în inimi, cînd au fost aruncați în sulițî.

Priviți cum se retrage mutul din zalele privirii noastre,
Ne vede însă nu ne vede; ne cheamă vrînd să nu venim,
El nu a dat, acestor drumuri de os, nici una dintre coaste
Și coasta lui nedăruită, secretă un bogat venin.

Iar oala ce trebuie spartă e, putrezit și altul, capul
Ce un strămoș nedemn îi-l dase și-acum aceștia îl distrug,
Dar deși ei ucid, culoarea — în care doliu au — e albul
Prin cer ca și prin rîuri trece trosnind făptura unui rug.

Să ne unim cu călușarii; deschideți porțile să intre,
Aceștia sînt părinții firii pămîntului pe care stăm,
Să-i ridicăm pe crengi, pe aer, pe mîini, pe sulițî, pe cuvinte.

---

contra-
punct

RĂSPUNDEREA SCRIITORULUI

De la **Groapa** pînă la recentul **Jurnal**, Eugen Barbu a desfășurat o activitate scriitoricească și publicistică impresionantă, semn al unui talent plin de sevă, agitat, spectaculos în turbulența lui, necesară.

În romanele sale, Eugen Barbu a zugrăvit chipuri de eroi comuniști în momentele revoluționare cele mai patetice ale luptei Partidului Comunist Român.

●

— Ce înțelegei, în acest sens, prin „documentarea scriitorului".

— Nu știu de ce, dar cuvîntul „documentare" mi se pare compromis. Prea seamănă a acțiune organizată în scopul de a obține ceva neapărat necesar. Și la urma urmelor, care scriitor se „documentează" azi și scrie mîine? Lucrul nu este posibil. Se „documentează" reporterii — scriitorii acumulează și decantează. Cărțile se nasc spontan și arbitrar, te persecută și te domină, nu poți să li te împotrivești. Se scrie din necesitate cînd realitatea cunoscută de multă vreme nu mai poate răbda să fie ignorată și tînjește la o existență independentă. Înainte de a scrie „Groapa" visam să-l imit pe Conrad, chiar îmi propusesem unele călătorii irealizabile la ora aceea. Tinerețea și lipsa de experiență îmi spuneau că numai în exotism mă pot realiza. Deodată, fără voia mea, mi-am dat seama că trăisem foarte multă vreme lîngă o lume insolită. Descoperirea a fost capitală. Ceea ce ar fi trebuit abia să descopăr, știam foarte bine și nu mai era nevoie să plec nicăieri. Tot ceea ce socoteam și mai socot încă indispensabil unei literaturi cît de cît durabile: adică culoare, senzație, imprevizibil, și chiar un halou în existență, o doză de trecere în transcendent se aflau lîngă mine, visîndu-și la rîndul lor descoperitorul. *Șoseaua Nordului* s-a născut din mers, în timp ce scriam o nuvelă. Toate implicațiile ce mi se păreau suplimentare m-au persecutat pînă au devenit acea versiune primă a romanului, cu destule scăderi, dar după părerea mea un bun material de pornire pentru scrierea unei cărți despre ilegalitate. *Facerea lumii* conține experiența mea administrativă suprapusă unui mediu cunoscut mai de mult. Filipache sînt eu! Și cei pe care-i înfruntă, la o lectură mai atentă, o să-i descoperiți ușor: au chiar datele fizice unii dintre ei. Cît despre conștiința acelor eroi negativi o descoperiți în fiecare zi cu o neagră umoare.

— Ne aflăm în preajma sărbătoririi celei de-a patruzeci și cincea aniversări a creării Partidului Comunist Român. Cum au răspuns de-a lungul acestor ani scriitorii noștri chemării Partidului pentru ridicarea spirituală a poporului nostru?

— Cred că scriitorii noștri și-au făcut cu prisosință datoria lor de cetățeni și artiști. A fost o nevoie supremă de a spune adevărul despre tot ce s-a făcut în trecut și în prezent pentru fericirea acestui neam care n-a trăit totdeauna pe roze. Cum spuneam în altă parte avem de pe acum cîteva opere fundamentale și chiar dacă despre actualitate s-au scris unele lucruri cu mai puțină măiestrie nu putem ignora cărți ca *Setea*, *Desfășurarea*, *Cordovanii*, după cum nu putem uita poemele lui Ion Gheorghe din volumul *Cariatida*. Desigur s-au mai scris multe lucruri bune, dar o enumerare exactă nu are sens.

— Rolul și răspunderea scriitorului în societatea noastră?

— La întrebarea aceasta s-a răspuns de nenumărate ori și cred că s-a exagerat chiar. Nu aș propune scriitorului să devină un educator — în sensul practicist al cuvîntului, pentru că va fi cu siguranță plicticos, după cum nu aș dori să știu că el contribuie la exacerbarea acelor înapoieri existente în orice societate, în cîntarea, să spunem, numai a dezgustului de a trăi. Să nu fiu greșit înțeles: nu văd în poet un trîmbițaș care dă deșteptarea în fiecare dimineață societății prin versurile lui în stare să ne facă pe toți să ne clocotească sîngele în vine, dar nici cu adolescenții lăcrămoși, căzuți în *trăirism* prea devreme nu sînt de acord. Cunosc artiști ai cuvîntului ce nu mai termină cu o petrecere începută cu ani în urmă. Bucuria primului succes s-a prelungit și asistăm la absentări dureroase, fără putința de a da sfaturi sau de a interveni. *Fiecare moare singur*, dar nu-i păcat? Scriitorul poate fi fără îndoială exemplul de muncă cel mai elocvent pentru semenii săi. Mimarea unei reflexii îndelungate ce ascunde lenea de a crea nu mai convinge pe nimeni. Asta nu înseamnă că sînt pentru emiterea de „opere" pe bandă rulantă. Vă mărturisesc însă un gînd intim: mi-e groază să merg la unii colegi acasă și să mă uit în rafturile cu cărți pe care le au!

Ați precizat: rolul și răspunderea scriitorului? Un scriitor trebuie să premeargă în spirit, să ajute la orientarea națiunii sale către un țel luminos, să se afle în primele rînduri ale celor ce trudesc zi de zi pentru înflorirea patriei. Cuvintele pot face mult rău și mult bine, să le folosim cum trebuie. Răspundere? Fără răspundere sînt numai ființele nevertebrate. Nici talentul, nici posibilitatea de a înșira cuvintele cu geniu unul lîngă celălalt nu scuză lipsa de caracter. Există și o răspundere imensă față de propria îndeletnicire. Unii scriitori o ignoră și cînd vor înțelege ce greșală fac, poate... va fi prea tîrziu.

— Cum apreciați, în pragul acestei sărbătoriri, proza și poezia românească de astăzi?

— Cred că avem scriitori foarte buni, scriitori care dacă ar fi traduși cu mai multă grijă și dragoste în limbi de circulație universală s-ar bucura de multă glorie. Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Pillat fac cinste oricărei literaturi, după cum prozatori ca Zaharia Stancu, Preda, Titus Popovici, Lăncrănjan, Bănulescu, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Velea nu se găsesc pe toate drumurile. Să avem curajul, fără falsă modestie, de a recunoaște adevărul acesta.

C. T.

„România a intrat într-o fază superioară a istoriei ei. Simțirea patriotică, devotamentul față de țară și de poporul ei, ne cer să ne rînduim alături de partidul clasei muncitoare și să sprijinim străduințele lui închinate binelui obștesc."

CONȘTIINȚA UNEI GENERAȚII

Aparțin unei generații de publiciști și scriitori, care, la 23 August 1944, avea treizeci de ani. Suficienți pentru ca să fi trăit intens realitățile trecutului și să nu le uite niciodată. Am mai scris-o și cu un alt prilej: nu mizeria, nu lipsurile, nu sărăcia au marcat anii adolescenței și tinereții noastre literare, ci o realitate infinit mai crîncenă: indiferența suverană, lipsa de interes, dezinteresul burgheziei pentru cultură. Firește, ființau reviste, erau și edituri, unele publicînd chiar lista premiilor împărțite, dar nu pot uita că tinerii cei mai buni din generația mea trăiau un acut sentiment de inutilitate, de tristețe și inadaptare. Am trăit anii revistelor tinerești, apărute într-un tiraj de trei sute de exemplare tipărite cu banii noștri de cornuri, anii plachetelor de versuri editate după același sistem, vremea cînd ideea apariției unui roman scris de un debutant echivala cu o aventură pentru editorul fantezist ce-și asuma un asemenea risc. Am bătut străzile Bucureștilor în tovărășia lui George Mihail Zamfirescu și cunosc avatarurile pieselor acestui dramaturg vizionar, refuzat cu aroganță de teatrele oficiale, refugiat cu o trupă de histrioni famelici într-un teatru din spatele Azilului de noapte unde și-a pregătit consecvent viitoarea ftizie. I-am cunoscut pe Alexandru Sahia, pe Bogdan Amaru, — ca să nu evoc decît două nume de scriitori, victime ale indiferenței oficiale — și știu că dincolo de foamea zilnică, de spaima patului mizer, ceea ce a minat existența lor atît de tragic scurtă a fost cotidiana lor bătălie cu această densă opacitate oficială, cu dezarmanta indiferență a burgheziei pentru cultură. Anii luptelor muncitorești, ai frămîntărilor sociale din deceniul al patrulea, au fost pentru generația mea prilejuri de confruntare și decizie. Am înțeles atunci că singuri lîngă condei și călimară nu putem nimic, nu însemnăm nimic, că izolați în chilia orgoliilor noastre nu vom reuși niciodată nimic. Am descoperit atunci steagul partidului și ne-am încredințat de adevărul chemărilor sale. Am înțeles că dreptul la poezie nu poate fi dobîndit într-o lume lipsită de drepturi, de libertăți și de pîine. Ne iluzionam pînă atunci că facem o poezie care să ne dea libertatea, ne trebuia o luptă pentru libertate care să asigure poezia. Și, treptat, tot ceea ce generația mea a avut mai valoros s-a încredințat de justețea luptei partidului. Am înaintea ochilor paginile revistelor Viața imediată, Era nouă, *ale* Reporterului *și ale atîtor și atîtor alte publicații, scoase de partid în condiții de eroism, în coloanele cărora lupta pentru libertate se împletea cu lupta pentru o artă majoră, a demnității omenești, liberă de orice servitute. Partidul i-a redat artistului epoletul său îndrituit de combatant pentru cauza fericirii. N-a fost o bătălie ușoară și succesele nu s-au dobîndit imediat. Trebuiau doborîte împotriviri, inerții și prejudecăți, a fost o luptă tenace. Dar n-a fost eveniment istoric pe care partidul să nu-l fi prevăzut cu o uimitoare clarviziune și n-a fost soluție preconizată pe care istoria să n-o confirme. Au urmat anii fascismului cu spulberarea ultimelor vestigii de libertate, ai războiului cu tot cortegiul său de erori și monstruozități, ai luptelor pentru libertate cu încununarea acestor bătălii în neuitata zi — început de ev — care a fost ziua de 23 August 1944. De la acel ceas al libertății noastre, idealurile propuse de partid scriitorului în anii ilegalității au devenit obiective de bătălii cotidiene, atinse și depășite în aria unei strategii care împletește luciditatea cu poezia. Nu mă încumet să fac bilanțuri, depășit în competența mea elementară. Dar mă întreb mereu ce ar spune colegii mei de generație, căzuți, în fața unui volum de poezie semnat de un adolescent și editat în tiraje neverosimile, cum ar reacționa de pildă, Emil Gulian, n-ar avea sentimentul unui vis? Ce ar spune Mihail Sebastian dacă ar vedea harta de astăzi a mișcării noastre teatrale, cu cele patruzeci de teatre, dornice să promoveze nume noi, n-ar avea impresia unei mirifice și ingălătoare reverii? Romanul unui scriitor aflat la prima semnătură se reeditează, epuizat într-un interval nesperat de scurt; ce ar zice în fața acestui fenomen ac scriitori ai tinereții mele, atît de dotați și atît de timpuriu secerați de boală lipsuri? Mi se pare însă că insistența pe linia sublinierii succeselor în domeni realizărilor materiale — atît de importante, fără îndoială — nu luminează dee o față a problemei, și poate că nu pe cea mai însemnată. Ceea ce ne-a dat partidul e mult mai important, și într-un domeniu unde nu operează cifrele. Ne-a d sau ne-a redat sentimentul încrederii în misiunea noastră de o nobilă și irevers bilă demnitate. Ne-a redat sentimentul răspunderii, de o permanentă și fundamental luciditate. Ne-a redat conștiința că sîntem, nu utili, ci necesari, într-o lume de o gra dioasă construcție, de eforturi pe care nu le poate nimeni contabiliza. Într-u univers de calendare răsturnate, în care mîine e azi și azi e ieri, fiindcă fiecar clipă propune obiective inedite. Ne-a redat sensul vieții, oricît ar părea formul rea de simplistă pentru urechi pretențioase.*

***Partidul** împlinește patruzeci și cinci de ani. Ceasul **înființării** sale a căpăt aura **legendei**. **Anii** luptelor sale, lumina **nepieritoare a paginilor** de cronică. Su **stîndardele sale desfășurate continuă mersul istoriei spre** piscul pe care stă scr numele victoriei: **COMUNISMUL**.*

Aurel BARANGA

MIHAI NEGULESCU

PRIMUL SEDIU

Cai mărunți în scări de aur m-au purtat
într-o vreme cînd trăia, încă trăia bunica,
mă furau cu punctualitate pe la scăpătat
cînd găzoiul pilpîia și în fereastra mică
nărăvașii botul și-l vîrau ca într-o iesle
unde doar imaginația îmi semăna a fîn —
și m-ar fi strivit desigur lesne
de-aș fi spus că vreau să mai rămîn.

Negrele lor coame vînturate
cum le mai jucau peste pămîntul nostru sterp!
Pe oblîncuri, picotind pe jumătate,
cum ne amețea al Florei herb —
sevele strivite și uscate în bucate,
bolta zguduită-n scîncet de cîrstei,
coamele cătinelor străfulgerate,
secetos bătînd spre ochii mei!
Și așa fierbinte vară auzeam că se răstoarnă
peste vorbele din urmă bătrînești,
că în basmul întrerupt se făcea iarnă
și o gheață se-nrăma pe la ferești.

Cine știe ce potcoavă mi-a rămas
de prin serile-amăgite cu un glas înstrăinat
că norocul, ca un cîine de pripas,
mi-a rămas pe lîngă pragul ridicat
— dintr-un soi de așteptare vie —
la o aripă de uliță lîngă fîntîni,
de am încercat adesea veșnică tovărășie
(ruptă uneori la săptămîni).

Fulger sau potcoava-aceea ne jucase
cîmpul, în buiestru demn, mistuitor,
cînd țăranului, în șesuri generoase
însemna c-un salt postață cît un nor;
pe ogorul ars de-a lacrimilor moaște
ce potcoavă însemnase zbor întins,
că acei de mai tîrziu vor recunoaște
semnul vremilor cînd am învins?

Vîntul izbește în foile rupte de cucuruz,
satul alege ca ploaia făgașe;
potcoava furată viselor mele acolo e, sus,
pe unde n-or trece nici coifuri, nici căști, nici panașe;
ci numai căciulile albe, căciulile brune,
căciuli de berbec brumăriu ale țăranilor mei,
frunți ca pămîntul, ochi de tăciune,
pletele negre ale anilor mei.

Se-adună fețe brăzdate, cojoace gălbii,
inimi — potcoave ciudate, puțin imperfecte, pe care
la urma urmei poate într-o zi
le va purta agerul cal pregătit pentru soare...

Vin țărani dintr-o secetă lungă
scuturîndu-și bocancii tăiați în piatră și-n ger,
scuturîndu-și nervos gleznele —
pînă auzi cum talpa lor dreaptă, talpa lor stîngă
ca o copită își leapădă tocul de fier.
Cad potcoave, cad grele potcoave
pînă noaptea tîrziu, nevăzute podoabe
ale tălpilor noastre strivite în ger...
Cai am fost, crupe întinse, privire gravă;
aerul l-am respirat gîfîind, ca un murmur sălciu,
pînă am fost vînt de martie, lavă.

Zăngăne fierul rușinii pe trepte
pînă noaptea tîrziu.

E lună sticloasă în străvechiul ținut,
străveziu
șuieră trenuri pe gări adormite;
prin casa cu obloane, cu chei și cu rafturi, ce duh
a trecut,
că podele troznesc amețite?
În casa pe care trei litere vii
încă n-au răsărit ca prigorii-n dumbravă,
noi ținem ședințe fără a ști
că emblemă la sediu avem doar o veche potcoavă.
Scapără luna în fierul cabrat,
scapără-n noi o arșiță... Aproape
nu nenorocul ne-a adunat,
nu litera soartei ne mînă pe ape!
Scapără lună în fierul sonor,
metal înviat în secunda dintîie
cînd oameni bărboși, gînditori,
lăsară pe trepte — ciudată momîie,
metale-ncleștate de veacuri pe tălpile lor.
Fier tresărind într-o clipă rotundă,
în albă vilvoare de răsărit
cînd în inimile oamenilor, ca-ntr-o undă
de foc, s-ar afunda la retopit.

Scria Partidul Comunist pe inima aceasta vie,
dar litera de taină n-o știau cîți
decît acei crescuți în omenie,
acei pînă în oase luminați în acea zi.
Era o liniște prin sală, răsucită
ca rădăcina grîului, în trup,
cînd înțelesul rodului palpită
sub bulgări mari cînd ploile îi rup.
Și-așa fierbinte vară se răstoarnă
pe cuvintele acelea bărbătești,
că-n basmul întrerupt se face iarnă,
potcoava lunii bate în ferești.
Vîntul izbește în brațe uscate de cucuruz,
satul ca ploile alege făgașe;
potcoava sunată viselor mele acolo e, sus,
la înălțimea pe unde nu vor trece panașe;
trec fără-nclinare căciulile albe și brune,
căciuli de berbec brumăriu ale țăranilor mei,
frunți ca pămîntul, cu semne bune,
pletele anilor mei.

GRIGORE HAGIU

ȚARA GÎNDINDU-SE PE SINE

INVOCAȚIE

Poetul toate lucrurile le aude,
nu numai vocile-omenești.
Aude oamenii ce sînt,
dar și pe cei care au fost,
care vor fi.
Trece istoria prin el sonoră,
se împlinește în acorduri grave,
tot trupul lui este-o ureche
gingaș deschisă către infinit.
Și oasele strămoșilor sînt orga
de dealuri și de văi,
de munți și rîuri,
pe fruntea și pe gura lui
redevenite numai sunet.
El nașterea partidului o simte
drept naștere a lumii
și-a lui deopotrivă,
treapta dintîi ce l-a săltat
spre ceru-adînc
și înstelat al conștiinței.
Și viața lui poate nu e decît
putința fericită de a fi auz,
cînd veacu-ntreg,
izbindu-se de el,
trece în cîntec.

VOCEA TIMPULUI

Sînt timpul! nimeni nu mă vede,
dar cineva mă știe,
cînd mă-ntretai și ard
pe-orbitele stelare.
Și e de-ajuns
o rază singură de soare,
să-mi fie trecerea egală măsurată.
Și uneori sînt numai semicercul
descris în aer de căderea unei frunze.
Din oarbe goluri m-am născut
și mă privesc în ochiul unui ceas
și cad adeseori în el,
și roțile dințate-mi macină
numai fantoma.
E dorul meu,
din toate cel mai sfînt,
pe mine însumi să mă știu,
și să devin istorie,
osie grea pe care se învîrte universul,
avid de înălțime.
Cad uneori bărbați pe cîmpurile mele,
sfîșiați de întrebări,
eu însă vreau
doar frunțile ce știu răspunsuri,
sînt gîndurile ceasul meu cel mai de preț,
pe cel mai vast cadran m-adună,
și-atunci pot fi văzut,
bătînd adevărat și viu,
de moarte,
și mai ales de naștere.

VOCEA SPAȚIULUI

O ordine a lumii par,
cea mai deplină,
și-așa ar trebui să fiu,
dar nu-s așa,
nu sînt deloc așa.
În mine au alunecat Carpații,
cu toate rădăcinile-n afară,
și măduva le-a înghețat,
izvoarele din trup le sar.
Și Dunărea în loc să curgă-n mare,
urcă din nou spre munți,
sau trece iarăși în zăpadă,
planete-ndepărtate-acoperind.
Distanțele s-au tras din mine,
sînt ghemul dureros
ce nu cuprinde nici-un relief,
deși în el încape totul.
Aștept să fiu născut,
să fiu ce sînt,
cum astăzi nu trăiesc
decît în mintea unor oameni.
Acolo-mi simt distanțele, lărgimea,
dimensiunea mea perfectă,
piatra gîndește,
apa respiră și se înfioară,
și linia e zborul drept al unei păsări,
unind doi arbori înverziți.
Acolo port geometria-întreagă-a țării,
grăbindu-mă nerăbdător.

VOCEA EPOCII

Croită din contraste,
nesemănînd cu firea mea decît în parte,
simt cum s-a copt în mine
un miez incandescent și greu,
de foc.
Și nu mai pot răbda
bucățile de haos plutitoare-n mine,
vreau numai viața limpede
să mă-nconjoare
cu șapte brîie largi,
prin care se străvede
nucleul dens al liniștii.
Bivolii mari de aur mă ciocnesc,
mă mută pe-o orbită tremurată,
războiul mi-a mușcat,
cu foamea laolaltă,
prăpăstii dezechilibrante-n coaste.
Dar centrul meu stăpîn pe sine este,
mă ține-n univers statornic,
sînt unsprezece mii în el —
și poate chiar mai multe —
de țărani,
în ceață împușcați pe cîmpuri,
cu iarbă răsărind în gura lor,
care-a mușcat pămîntul.
Și sînt greviștii muncitori,
mitraliați de-aproape,
cu toate piețele prin care au căzut
sunînd în mine
asemeni bronzului de clopote lovite.
Naște-mă, tu, partid, din nou,
mi-e dor să intru pe orbita mea firească,
în vasta aventură-a zilei,
mă simt fără de tine
un vis de noapte,
pe care ai putea să-l uiți în zori.

VOCEA INIMII

Nu, nu-i adevărat, fiți siguri
și inima poate gîndi.
Planeta ei umană, rotindu-se
cu alte anotimpuri,
miracole prevestitoare de legi mai noi
ascunde-n ea.
Neîncetat gîndește,
și poate fi orice, gîndind.
Mătasea steagului cînd o coborî în ea,
se colorează-n roșu fără moarte,
nici ploile, nici vîntul, nici căldura
s-o șteargă nu mai pot.
Și sabia cînd vrei să ți-o ascuți,
se face inima de piatră.
Și-n zidurile țepene ce-ascund
lumina orizonturilor vaste —
ghiulea de tun, dezlănțuită se azvîrle
și trece prin oprelștile lui,
atrasă de magnetul soarelui.
Sînt inima! și orice lucru
se scaldă-n mine,
devine brusc invulnerabil.
Sînt inima de luptător.
Pot fi pe-o nicovală caldă făurită.
Mîini agere, metalul meu vă cheamă,
bateți din mine sabie și fier de plug,
potcoave pentru cai pe drumuri înghețate,
sînt bună la orice.
Faceți din mine seceri și ciocane mai ales,
aceasta e menirea mea cea mai înaltă,
astfel mi-o știu de cînd
în piepturile voastre-nsuflețite,
cu clasa mea învingătoare laolaltă
am început și eu să bat.

VOCEA STEAGULUI

Întîiul steag de luptă-al țării sînt!
Cînd s-a născut partidul
și inimile comuniștilor români
băteau înfiorate,
apropierea lor de taină
mătasea mi-au urzit.
Drept lance dreaptă și înaltă mi-am ales
strigătul lor, cel mai puternic, de izbîndă,
și fluier împietrit de os am fost,
pe el să-și cînte-ntreg poporul
nădejdea și speranța.
Cînd vîntul vrea să se audă,
îmi sună faldurile grele.
Cînd soarele vrea chipul să își vadă,
îmi luminează-adîncul larg desfășurat.
La orice răsărire-a lunii,
mai înainte să priceapă ochiul,
eu mă desfac ușor,
boltindu-mi în văzduh fantasma.
Și talger de balanță sînt,
vibrînd la cea mai fină rază luminoasă.
Și sîngele cînd vrea să se pătrundă
de orizonturile-ndepărtate,
nevăzute-altfel,
prin lemnul meu pînă la pînză urcă.
Mă simt catargul mare,
ce se zărește primul de pe țărm,
vestind corabia statornic.
Înfipt la baza lumii,
umbra mi-adună timpul împrejur.
Și numai vulturii își fac în mine cuiburi.
Cu primăvara laolaltă am venit,
sămînța ei cea mai fecundă-i sînt,
și-n piatră seacă azvîrlit,
din mine tot un cîmp
de steaguri mari va crește.
Și lumile-ntre ele se-nțeleg
întîia oară fără de cuvinte.

VOCEA LUPTĂTORULUI

Noi toate lucrurile le-ascultam prin oameni
și toate lucrurile-aveau cuvînt prin ei.
Haosul timpului era
golul rămas în trupurile rupte
de colții capitalului, pe dinăuntru.
Și spațiul însemna distanța
în aer trebuind acoperită pîn-la frunte
de trunchiurile noastre-ngenuncheate.
Și ne smulgeam din epocă,
lăsîndu-i coaja goală,
și epoca eram chiar noi,
și-asemeni unei inime comune
pe ceruri răsăream —
corabie vislind cu steaguri.
Nedezmințită osie-a pămîntului eram,
cu capătul de jos înfiptă
în roata ce l-a zdrumicat pe Horea
și-n inima lui Avram Iancu,
înnebunind de dragoste de țară,
și se roteau — luceferi — împrejurul ei
ochii lui Tudor și ai lui Bălcescu.
O osie eram, cu capătul de sus
trecînd de bună seamă și prin tine,
tu, cel ce mă auzi — și mai departe,
în nenăscuții ce pe tine te vor auzi,
la rîndul lor, și ei.
Marea de flăcări să o știi,
învîrtejirile de coajă crudă,
și-acel efort de început,
cînd totul încerca să intre
în echilibru pur cu sine însuși,
pentru că-n lume se născuse
Partidul Comunist Român
și el era întreaga țară
ce începea să se gîndească-adînc pe sine.

ION GHEORGHE

IZVORUL

La cișmea femeia spală cămașa bărbatului,
o lovește și-o macină-n piua de piatră;
apa curge posomorîtă și mirosind a salină —
greu se topește soluția de sudoare uscată în pînză;
zi de zi și-a băgat unealta capul de pelican
prin copca rîului de transpirație;
pești, spice de grîu, cărți, — ce-o fi scos ea nu știu.

La cișmea femeia macină sudoarea:
piatra fumegă lovită de leșia albastră,
capul de șarpe al unui izvor se ridică,
peste picioarele femeii se zvîrle în lume —
trece repede drumul după ce-l calcă un car,
se-mpleticește pe sălcii și nimeni nu-l mai poate opri.

A plecat izvorul de sudoare!
Femeia se uită speriată în lume:
ce-o mai ieși, doamne, și din apa asta?
A obosit de mirare; din pieptul de capră cu pui
răsună stropul de lapte
și peste drum fuge, ca o coajă de alună,
sămînța chipului viitor al Casei Scînteii —
corabia pleacă din laptele femeii,
rîul destinului ei, din sudoarea bărbatului.

Pe izvoare fuge Casa Scînteii ca o jucărie de copil;
cînd se coace izvorul în spicul său
crește și palatul, legănat ca un coș de răchită,
ca o barcă apoi, ca o moară de apă,
și-acolo unde-a-mbătrînit fluviul
se izvodește o arcă de piatră.

Arca de granit a Casei Scînteii pe mare.
Un tînăr și-a ridicat cămașa roșie pe turnuri;
plin de praf, ca un fochist învîrte lopata
aruncînd în apă o prăsilă de cărți rîncezite,
culege apoi iarba de pe Casa Scînteii,
o zdrobește-n linuri și strînge mustul în amfore;
cineva-i toarnă să se spele pe mîini,
el începe s-aleagă cîte-o pereche din fiece carte;
zebra și bărbatul ei, șarpele și femeia lui,
o pereche de berze și una de ciocîrlii —
cîte două, cîte două pînă la capătul semințiilor...

Pe oceanele lumii, cu sarea sudorii pînă la brîu,
plutește purificată corabia de piatră a Casei Scînteii,
roșu-i un rînd de sudoare, galben e altul
și încă de-o culoare esențială-a sudorii.

Mai departe știe fiecare rostul lui.

GLORIOASĂ ANIVERSARE

(Urmare din pagina 1)

Alexandru Sahia, Ion Călugăru și alții, reportaje zguduitoare asupra vieții din fabrici și uzine ca acelea scrise în „anii împotrivirii" de Geo Bogza și ilustrate de Perahim, romane ca „Răscoala" lui Liviu Rebreanu, „1907" și „Apostol" de Cezar Petrescu, sau atîtea și atîtea pagini ale lui Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Mihai Ralea, Ion Agîrbiceanu, Emil Isac, George Bacovia, Camil Petrescu, Alexandru Kiritescu, Victor Ion Popa, Victor Eftimiu și nenumărați alții, n-ar fi fost concepute — în modul în care au fost concepute — fără tradițiile literaturii noastre militante.

Partidul Comunist Român se afla în adîncă ilegalitate, fruntașii săi cei mai luminați erau zăvoriți în temnițe, în închisori, în lagăre de pedeapsă și izolare, și totuși, glasul partidului străbătea țara de la un hotar la altul, ducea la luarea multor hotărîri și a multor acțiuni. Glasul partidului era auzit, iar sfaturile partidului erau ascultate și de scriitori. Cu mult înainte de Eliberare au scris poeme inspirate de lupta clasei muncitoare și de năzuințele clasei muncitoare, poeți ca Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Mihai Beniuc, Radu Boureanu și alții.

În ceea ce privește publicistica s-ar putea cita multe nume. Cred că nu greșesc afirmînd că aproape toți publiciștii progresiști au luat atitudine, nu o dată, împotriva arestărilor, au combătut fascismul, au sprijinit grevele, au militat pentru pace. Organizatorii acestor acțiuni se știa că sînt comuniștii.

Nu întîmplător, în anii dintre cele două războaie, un inginer din Ardeal traducea „Condiția umană" a lui André Malraux și, nu întîmplător, un mic librar din orășelul Brad edita această lucrare. „Mama" lui Gorki, „Cimentul" lui Gladkov și „Hoțul" lui Leonid Leonov, „Tălmăcirile" din Esenin, traducerile din Maiakovski și alți poeți sovietici n-au apărut — în limba română — din întîmplare sau din pură curiozitate editorială.

În timpul ultimului război mondial legăturile comuniștilor cu scriitorii s-au întărit și mai mult, iar numărul scriitorilor care s-au apropiat de partid și au activat cu adevărată ardoare revoluționară sub îndrumarea partidului a crescut. La 23 August 1944, cînd Partidul Comunist Român, organizînd insurecția armată, a răsturnat regimul fascist și a făcut ca armata să întoarcă armele împotriva hitleriștilor, scriitorii care împărtășeau vederi progresiste erau destul de numeroși. Îndată după Eliberare, ei au preluat conducerea vechii Societăți a Scriitorilor. În martie 1949 scriitorii — adunați într-un amplu congres — au transformat această veche societate literară într-o uniune a tuturor scriitorilor din Republică.

Munca deschisă dusă de partid cu scriitorii după Eliberare a fost necontenită și a dat mereu roade. Aceste roade au fost din ce în ce mai multe, din ce în ce mai valoroase. Socialismul a învins la noi în toate sectoarele de activitate, la orașe și la sate.

Socialismul, în Republica Socialistă România, a devenit o realitate.

Socialismul a devenit o realitate și în literatura noastră.

Nu este posibil să trecem — acum și aici — totul în revistă, să încheiem bilanțuri, însă cîteva nume de cărți și scriitori nu pot fi ocolite. În anii aceștia, Tudor Arghezi a scris „Cîntare omului" și „1907" și poemele sau tabletele cu care tot în acești ani împodobește și îmbogățește săptămînal literatura noastră.

Am fost martorul muncii uriașe dusă de Camil Petrescu — atunci cînd acest mult prețuit scriitor aduna material și scria piesa „Bălcescu" și romanul „Un om între oameni". Am fost, de asemenea, martorul nașterii lui „Nicoară Potcoavă", — cea din urmă carte scrisă de marele Mihail Sadoveanu. Proza lui Marin Preda, a lui Eugen Barbu, a lui Titus Popovici, a lui Ion Lăncrănjan, a lui V. Em. Galan, a lui Remus Luca, a lui Ștefan Bănulescu, a lui Dumitru Radu Popescu, a lui Fănuș Neagu, a lui Pop Simion, a lui Nicolae Velea și a multor altora a ieșit și ea la iveală, tot în anii de după Eliberare, ca o consecință a noilor condiții de viață și de creație.

Dar teatrul? Mihail Davidoglu, Aurel Baranga, Horia Lovinescu, Lucia Demetrius, Al. Voitin, Ai. Mirodan, Paul Everac și alții ne-au dat în aceeași perioadă piese interesante, în care s-au încercat forme noi cu un conținut nou. Cu multe dintre piesele acestor autori teatrele noastre au obținut succese însemnate.

La fel stau lucrurile în poezie și în critică.

Cuvintele rostite de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, cu prilejul întîlnirii cu oamenii de litere și artă, ca și acelea incluse în Raportul ținut la cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român — cuvinte la care ne-am referit mai înainte — au găsit un adînc ecou în inimile noastre și ne-au fost încă o dată îndemn pentru ca munca noastră literară să fie și mai spornică.

Noi am creat — și voim să continuăm să creem — o literatură nouă, o literatură adevărată, de o înaltă calitate artistică, legată prin toate fibrele ei de viața poporului nostru, de izbînzile poporului nostru, de viața și biruințele partidului nostru.

Prin literatura noastră am voit și voim să ajutăm poporul nostru în construcția patriei socialiste de astăzi, în construcția patriei comuniste de mîine. Iar acum, la a 45-a aniversare a Partidului Comunist Român, noi ținem să subliniem încă o dată aceasta, ca totul să fie cît se poate de limpede.

Perspectivele sînt mărețe. Lîngă noi, scriitorii mai vîrstnici, s-au adăugat și se adaugă mereu noi cadre scriitoricești, noi talente, noi valori tinere. Cu toții năzuim să ducem literatura noastră mai departe, către o mîndră și viguroasă înflorire.

Cu toții dorim să intrăm în comunism odată cu întregul nostru popor, cu o literatură care a ajutat la construirea socialismului, cu o literatură care, în continuare, să ajute la construcția și mai grandioasă a comunismului.

GL teatru FILM muzică PLASTICA

GEORGE APOSTU: *Muncitoare*

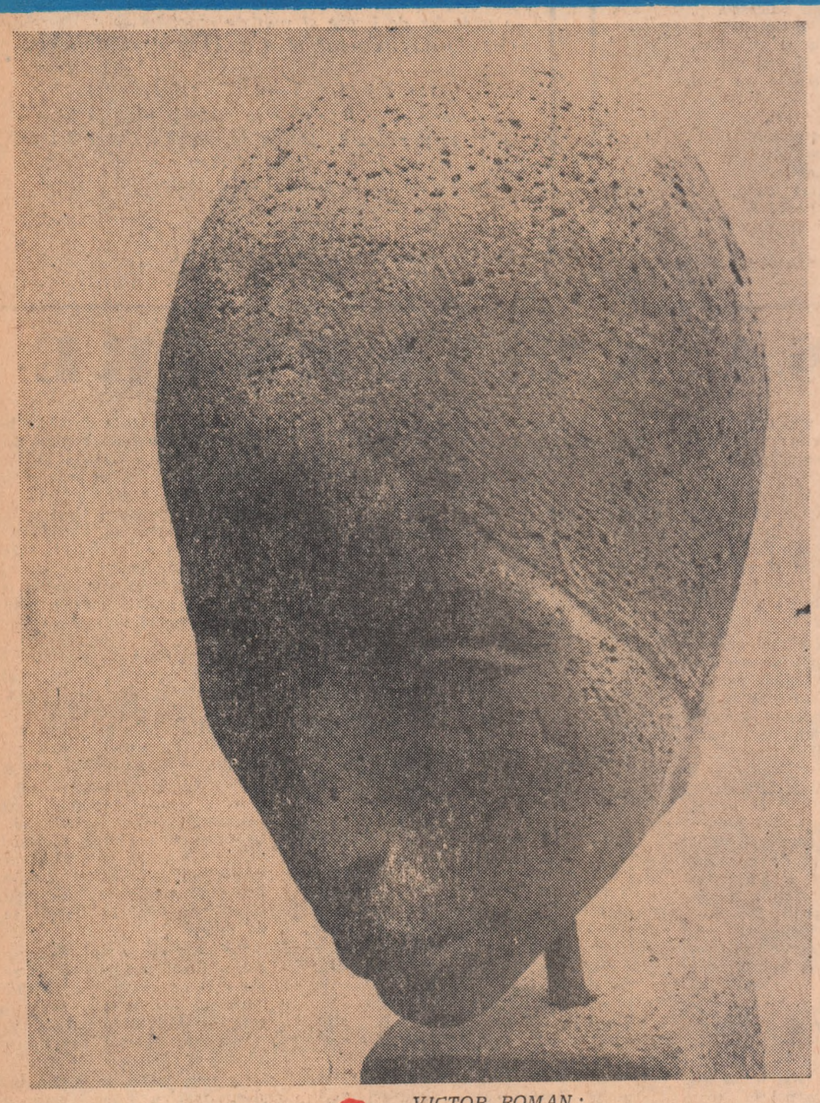

VICTOR ROMAN: *Portret*

MÎINI PRIETENEȘTI

Spun un lucru obișnuit, dar care e aproape de sufletul fiecăruia dintre noi: prestigiul de care se bucură România peste hotare a crescut considerabil. Mă văd iarăși nevoit să repet un adevăr bineștiut dar prețios: aceasta se datorește Partidului Comunist Român, poporului român care muncește și creează cu tradiționala sa hărnicie, cu talentul său proverbial.

„Produsul" nostru, fie el material sau spiritual, călătorește astăzi pe mai toate meridianele globului pămîntesc. Fiecare utilaj care poartă însemnele „fabricat în România", fiecare carte pe care scrie „tradusă din limba română", sînt tot atîtea mîini prietenești întinse către cele patru colțuri ale lumii.

Ambasadorii artelor noastre — pictura și sculptura, filmul, teatrul, muzica — cer, de asemenea, respect reciproc, luarea în considerare a trăsăturilor naționale care dau tocmai seva fiecărei arte în parte. Folosind astfel de rampe, de pe care cu toții ne străduim să lansăm pașnici sateliți ai spiritului uman, e normal ca schimburile culturale să se întețească, dialogul să cîștige în amploare, atît în lărgime, cît și în adîncime. Ne-au încîntat sincer expozițiile engleză, franceză, precum și cea a lui Henry Moore, tot așa cum ne-au bucurat — și sperăm că și pe colegii noștri de peste hotare — expozițiile deschise de noi în Franța, Anglia, Italia (la Bienala de la Veneția) și altele.

Orice epocă își are limbajul ei și în teritoriul artelor, pe care nu-l poti ocoli, și nu văd de ce ar face asta un artist autentic. E firesc să intri în sfera acestui limbaj, să iei parte la schimbul de „replici" care se iscă implicit, dar fără să-ți pierzi — ba, dimpotrivă, sporindu-ți — zestrea, personalitatea strictă, cît și cea care ține de calitatea specifică a sensibilității poporului tău, de viziunea lui asupra vieții și umanității. Cu alte cuvinte este vorba de reflectarea — ca într-o picătură de apă, a imensității oceanului — a particularităților proprii artei țării tale. Poate și de aceea am efectiv o mare admirație pentru progresele pe care le-a făcut și le face generația noastră tînără. Sînt cucerit de tineri, de forța lor reală, de experiența artistică pe care au putut-o dobîndi într-o perioadă relativ scurtă, datorită grijii permanente pe care partidul o arată artei, artiștilor. Succesele de peste hotare nu pot decît să ne bucure pe toți, pe noi cei dintr-o generație cu state de serviciu mai vechi, ca și pe ceilalți; tot așa cum ne-au bucurat și succesele în lume ale înaintașilor noștri mai de demult sau mai de curînd, cum ar fi Grigorescu, Luchian, Andreescu, Pallady, marele Brâncuși. Arta românească circulă pretutindeni cu un prestigiu sporit, acela pe care România, devenită Republică Socialistă, și l-a dobîndit pe merit.

Ion JALEA

FILMUL ȘI TEATRUL NOSTRU PESTE HOTARE

Artele spectacolului sînt, dintre toate, acelea care presupun și realizează releul de cea mai mare frecvență și de cea mai înaltă intensitate între subiectul și obiectul lor, între creator și spectator. Succesul acestor contacte depinde, fără îndoială, de calitatea operei de artă transmise și bineînțeles de a interpretului. Un spectacol al teatrului național atenian, sau al marelui teatru moscovit, al Comediei Franceze, sau al Teatrului din Pekin ,aduce însă ceva în plus. Acest ceva, pe larg transmisibil, dar inimitabil, care intră cu drept de cetate în noțiunea de **tradiție națională**, dă sens, strălucire interioară și patină, unei culturi, unei civilizații. Teatrul românesc, cu tradițiile lui nobile și emoționante, ca și cinematografia națională (în ciuda tinereților sale) ,au reușit să-și marcheze, și în ultima vreme, prezența internațională, mai cu seamă prin calitatea celor mai bune spectacole ale noastre de teatru și film, determinată de aceste trăsături culturale specifice. Teatrul și cinematografia trăiesc în România socialistă unul dintre acele elanuri creatoare, întemeiate pe un sprijin moral și material generos, care nu-și află precedent decît în marile perioade de emulație și progres ale civilizației și de care cultura noastră n-a avut parte niciodată în trecut.

In ultimii ani, deși cantitativ puțin numeroase, filmele românești artistice și de scurt metraj au desăvîrșit, treptat, însușiri valoroase, creînd în jurul cinematografiei noastre o faimă de bun augur și pe deplin meritată, dar care, de bună seamă că ne angajează la un efort bine chibzuit și perseverent, menit, în primul rînd, să răspundă exigențelor estetice ale conștiinței noastre socialiste. Pe piața mondială a filmului, ca și în sfera celor mai pretențioase festivaluri cinematografice internaționale, România a trecut cu succes de la etapa marilor promisiuni, la etapa realizărilor, evitînd, cu înțelepciune, pustietatea devierilor sterpe, chiar atunci cînd, în diversitatea experiențelor (inerente și necesare în arta filmului), noi n-am reușit din primul moment.

Prin natura faptelor, ele sînt cunoscute marelui public. Filmele de succes larg , sau de succes restrîns (după viziunea artistică a autorilor), au realizat această senzație autentică de diversitate a stilurilor ce caracterizează, de asemenea, producția națională de filme și sub semnul ei se află azi și cunoașterea cinematografiei noastre peste hotare, cu strălucită aplicare la filme ca: **Pădurea spînzuraților, De-aș fi Harap Alb, Duminică la ora 6, La 4 pași de infinit, Neamul Șoimăreștilor, Răscoala, Procesul alb, Haiducii** și altele, a căror carieră abia începe. Și nu încape îndoială că seria coproducțiilor noastre, cu: Franța, U.R.S.S., Italia, Ungaria și cu alți parteneri apreciați pe piața mondială a filmelor, va contribui la stimularea acestui efort progresiv și la prezența filmului românesc în tot mai multe palmaresuri de bun renume, prezențe vrednice de simpatia celor 200 milioane de spectatori de film, cîți am înregistrat, la noi, anul trecut.

Intr-un singur an, iarăși, între primăvara care a precedat Congresul și aceasta, a aniversării partidului nostru, în 12 țări ale lumii au fost reprezentate cu succes piese de teatru românești din repertoriul modern și contemporan. In Italia și Finlanda, **Jocul de-a vacanța** de Sebastian și **Gaițele** de Kiriețescu: în Uruquay **O noapte furtunoasă** (intrată în repertoriul permanent al Teatrului de Comedie Solis); în Iugoslavia, în Cipru, și în Turcia, **Celebrul 702** de Mirodan; **O scrisoare pierdută** are succes în Brazilia; în U.R.S.S. piesa lui Lovinescu **Moartea unui artist** se joacă în două teatre; în Austria **Steaua fără nume** a lui Sebastian a fost pusă în scenă de un cunoscut regizor român, iar **Conul Leonida** și-a găsit, la un alt teatru, un bun mănunchi de interpreți. In Polonia, **Siciliana** și **Fii cuminte Cristofor** de Baranga se mai joacă încă; iar în R. P. Ungară, trupa unui teatru a fost premiată pentru spectacolul cu piesa lui Horia Lovinescu. De un succes remarcabil s-au bucurat și colectivele noastre de teatru care au făcut turnee peste hotare, precum și numeroși soliști ai teatrelor noastre de operă și balet. In cursul acestui an, vor pleca (aproape în aceeași vreme, în direcții diferite), ca soli ai artei dramatice românești peste hotare, teatrele „Lucia Sturdza Bulandra", Teatrul de Comedie și Teatrul Național, cu repertorii reprezentative din dramaturgia română și străină; drumul lor e precedat de un trainic și luminos prestigiu, dobîndit de artiști din toate generațiile, devotați artei și poporului lor.

In schimburile culturale cu străinătatea, artele românești ale spectacolului (filmul, teatrul și opera) au adus și aduc o contribuție considerabilă la cunoașterea artei și culturii românești peste hotare, la promovarea valorilor noastre umanistice naționale în peisajul artistic mondial.

Mihnea GHEORGHIU

POEZIA LUCRURILOR

— Documentarele noastre —

Este o mare bucurie să vedem cum filmul documentar, acest gen subtil și dificil, este așa de bine reprezentat în cinematografia noastră.

Diferența între filmul obișnuit și cel documentar e intrucîtva aceea dintre roman și poezie. Documentarul este poezia lucrurilor. Intr-un poem nu numai frazele, dar și fiecare cuvînt trebuie așezat astfel încît în el, ca de sub o trapă, ca de sub un capac, să țîșnească armonice de sens, o întreagă constelație de idei pînă atunci mascate sub vălul pe care limbajul cotidian, practic, îl așterne peste gîndurile noastre. Poezia documentarului e poate încă mai complexă decît aceea a versurilor; în tot cazul, călătorește pe un drum invers. Intr-un poem, vorbele sugerează gînduri, care se vor preface în imagini, care la rîndu-le vor provoca alte gînduri și cuvinte. In filmul documentar se pleacă de la imagine fotografică; aceasta naște gînd; aceasta naște cuvinte, care, la rîndu-le, cheamă altele, pentru a ajunge iarăși la imagine, care se va materializa finalmente pe ecran, încheind încă o etapă a unei „reacții în lanț", cu multe, foarte multe verigi.

In această artă grea avem artiști excelenți. Astfel, puține sînt, în străinătate, filmele unde metoda de „Cinema-vérité" să fi fost așa de adînc exploatată ca în filmul lui G. Barta despre **Gara de Nord**. Nimic nu e jucat. Totul e filmat „pe viu", pe neștiute. In acele circa o mie două sute de secunde cît durează filmul ni se arată peste o sută de figuri, fiecare făcînd un lucru diferit, ba chiar, merit și mai mare, făcînd în mod diferit același lucru pe care îl fac și ceilalți. Gara devine o dramă în acte, în episoade, în climate diferite. Cinci. Cei care pleacă. Cei care petrec pe alții. Cei care așteaptă. Cei care sosesc. Cei care rămîn. In celebrul **Rondel** al lui Haraucourt se spunea că „partir c'est mourir un peu". O dulce moarte, fiindcă nu e... definitivă. Fiindcă murim numai... nițel. Barta a găsit peste o sută de portrete ale acestor subtile și discrete stări sufletești. Uitați-vă la ramele, ca de tablou, ale ferestrelor vagoanelor. Animația conversativă a omului agitat de frigurile plecării, aerul agasat al celui ce trebuie să-și frîneze un elan din pricina persoanei aflate lîngă beneficiarul elanului pierdut, apoi instrucțiile de ultimă oră date „cu limbă de tren", apoi cîte un călător prăbușit pe geam privind „vagamente", fiindcă nu are nimica de spus sau de întrebat, apoi frenezia precipitărilor de palme (cu și fără batistă) în momentul demarajului, etc. etc. Filmul lui Barta este un poem, nu un poem în versuri, nu un poem în proză, ci un poem în oameni, un poem în lucruri, un poem în lucruri făcute de oameni...

De asemenea multă originalitate am găsit în cele cîteva fragmente pe care le-am putut vedea dintr-un film încă neterminat: „Cazul D", făcut de Mihai Stoian și A. Boiangiu (scenariu), A. Boiangiu regizor, operator Huzum. Cu ocazia vizitării unui azil de bătrîni asistăm la o adevărată reconstituire a bucătăriei mentale care se petrece în capul unui autor de romane, filme, nuvele sau piese de teatru. Asistăm cum se naște un personaj. Creatorul își compune eroii observînd și eventual trăgînd de limbă pe unul și pe altul. Această „maieutică" este mai ales practicată în nobila artă a reporterului. Artă delicată, căci încercările lui de a descuia porțile sufletului, dacă nu-s făcute cu mult tact, le încuie brusc și ermetic. Cu o rară abilitate, cei doi anchetatori duc conversațiile cu „Moș Ilie", octogenar. Descoperirile făcute de ei au bogăția și peripețiile expedițiilor de exploratori. Astfel ei (și deci și noi) aflăm că Moș Ilie, foarte zdravăn la minte, e un om plin de personalitate, dar tot atît de lipsit de caracter. Adică, mai precis, avînd un caracter nesigur, fluctuant, cam așa cum Talleyrand spunea: „quand on a du caractére on l'a généralement mauvais" (de obicei, cînd ai caracter, ai caracter rău). Se întîmplă și alte paradoxe de psihologie. Moș Ilie e măgulit că e ridicat la rangul de intervievat. Dar ar avea multe de ascuns. De aceea, foarte des, el minte. Cîte odată însă minciuna provine din lăudăroșenie, care, înlăturînd partea de exagerare, lasă intact un simbure de adevăr care „i-a scăpat" lui Moș Ilie, iar nouă ne-a dezvăluit „adevăratul" caracter al personajului. Inutil să spun că acest octogenar, fost șofer, își „joacă rolul" cu o artă de la care ar putea lua lecție mulți dintre actorii noștri. O bogăție de nuanțe în inflexiunile de voce care ne lasă uimiți. In tot cazul, Moș Ilie este cineva...

In aceeași ordine de idei semnalez un alt documentar-anchetă, acel al Elenei Holban: „A cui e vina ?" E vorba de copiii crescuți de stat fiindcă părinții lor i-au abandonat. Ei sînt puși să-și spună necazul. Autoarea a căzut însă, ca și alții, în absurda greșeală de a lăsa în trazele personajelor cuvinte care nu există în limba română. Cuvintele: **voi, vei, va, vom, veți, vor** nu există în limba vorbită (unde se zice **am să, o să**, etc.) De asemenea, în limba orală nu se spune **acest, acestea**, decît atunci cînd intenționat împrejurarea are un caracter de oarecare solemnitate, de protocol, de politețe deliberată, sau de parodie a solemnității, așa cum în „argo" se zice: „Mă, acesta !" Altfel se zice: **astă, asta**, etc. Cînd nu respecți această regulă, spectatorul își dă subit seama că povestea nu-i adevărată, ci ticluită de autor. Și vraja se rupe. Nu mai „credem". In filmul nostru copilele care ne fac confidențe comit această greșeală (care nu-i a lor). Asta ne arată imediat că n-avem aici o anchetă „pe viu" (ca aceea a lui Moș Ilie), ci partituri învățate. Dar... Triumf. Nu al talentului, ci al adevărului, al dramei adevărate !... Impresia noastră de artificial se șterge repede, căci vorbele debitate de fetițe sînt așa de trăite, încît ne zicem, în sinea noastră, ne zicem lucid, conștient: „Da. O fi învățat ca pe dinafară, papagalicește, partitura. Dar vezi că drama ei este așa de adevărată că, chiar așa, căldura amintirilor răzbește de-a lungul unor cuvinte luate de la alții și, treptat, treptat, le face să devină ale ei...". Este un fenomen care seamănă puțin cu acela al actorului care, după ce a învățat mecanic rolul pe de rost, își „trăiește" personajul. Numai că aici trăirea continuă și după lăsarea cortinei, cu dramatismul ei intact. De mult n-am avut dinaintea ochilor ceva atît de patetic ca aceste fetițe care, cu glas monocord, cu inflexiuni stîngace, își picurau, vorbă cu vorbă, tulburătoarea lor precoce poveste.

Filmul **Tractorul 66** nu este povestea fabricării unui tractor, ci o galerie de tablouri, o expoziție de portrete. Poate o sută de chipuri diferite, figuri de muncitor de uzină. Pe lîngă frumusețea în sine a acestei diversități de plastică fizionomică, mai avem o satisfacție. Sîntem răzbunați de felul stereotip în care uneori pictorii și sculptorii noștri ni-l prezintă pe muncitor. Ne dăm seama că în interiorul fabricilor, chipul omenesc are tîlcuri spirituale multe, profunde.

Spuneam că filmul **Tractorul 66** nu este o descriere a fabricării mașinii. Păcat. Căci o mașină și trupul omenesc seamănă așa de tare unul cu altul, încît mă întreb care din două seamănă mai mult cu cealaltă ! Speranțele noastre, asteptările noastre, poate într-un timp scurt filmul român de scurt metraj le va împlini. Căci iată, Gopo lucrează acum la un film, la un documentar filosofico-umoristico-științific, unde personajele sînt: inima, creierul și mîna, cu variile lor colaborări și conflicte, asociații și rivalități... Este un început. Un prim pas în ideea de a trata piesele mașinăriei vii ca surse de întîmplări articulate. În filmul lui Stiopul: **Cu acul și cu ața**, ni se arată o surprinzătoare abundență de desene din acelea făcute cu ață pe o pînză albă atîrnată pe peretele odăii, desene naive, cu și fără proverbe, uneori cu multă, multă expresivitate. Excelentă ideea de a le acompania cu romanțe, ca de pildă: „Cînd eram copii odată", sau „Ți-am cîntat o serenadă". O întrebare totuși nerezolvată: cei care cîntă aceste înduioșătoare lucruri, dacă mișcîndu-se prea mult, o face din motive personale ? sau pentru că așa e piesa și intenționat el trebuie să ne facă să rîdem (dacă vrem) ?

In filmul lui Mezaroș, **Stuful**, e vorba de lipovenii din Deltă care, pe sezon de iarnă, neputînd pescui, se dedau la tăierea stufului, folosind ca mijloc de circulație patine la picior și lotci cu pînze prevăzute cu tălpici de alunecare pe gheață. Astea toate dau o mișcare grațioasă, cînd curbă cînd rectilinie, care combinată cu luciul sclipitor al iacului înghețat în tonuri stranii și misterioase de cenușiu incandescent, produce o frumusețe plastică rareori întîlnită.

Termin această incompletă listă cu filmul **Vîrste**, de Popiță (operatori Covaci și Obradovici), despre care tot ce pot să spun e că așteptam de la el mai mult. E vorba de contribuția tineretului la construcția socialismului care, cred eu, este mai consistentă și mai variată decît aceea arătată în acest film.

D. I. SUCHIANU

ARTE ȘI ARTIȘTI

Am străbătut la braț cu tinerețea și entuziasmul, în aceste zile, spațiile de artă și cultură ale unui geografic unghi bucureștean, purtător cu cinste al numelui cărturarului Nicolae Bălcescu. E raionul unor puternice manifestări pe scară ascendentă a evoluției generale, locul unde zările orașului au crescut albe, ca un zbor de porumbei pe un orizont apropiat: sute de blocuri, zeci de străzi noi, cîmpuri de verdeață și grădini se desfășoară sub ochii generațiilor tinere cărora viitorul imediat le asigură cele mai bune condiții de viață.

I-am regăsit pe acești tineri aplecați pe șevalet în Cercul de artă plastică al Casei raionale de cultură: cinstind lupta părinților și bunicilor de acum 45 de ani pentru realizarea unui partid al comuniștilor români, ei pregăteau o expoziție de pictură ilustrînd momente de viață, de bucurie, de adevăr. Îndrumați în sensul valorificării tezaurului artei populare, a specificului național în artă, vor înfățișa peste cîteva zile publicului interesanta lor expoziție de pictură pe sticlă, gen plastic rar întîlnit în activitatea artiștilor amatori. Să vă prezentăm cîțiva dintre purtătorii paletei tradiționale: Gabriela Vasilescu, Paula Coman și Elena Ciocioman, tinere tehniciene în întreprinderile textile, talentatul Petre Velicu, elev, Cristian Călinescu, azi student arhitect, vechi membru al Cercului plastic, Victor Hughi, tehnician, alături de reprezentanta vîrstelor de maturitate artistică, Stela Răzmeriță... Fapt semnificativ: Cercul plastic al Casei împlinește 10 ani de activitate rodnică, neîntreruptă și bine apreciată, sub conducerea entuziastă a instructoarei Doina Matcău, pictoriță și profesoară, educatoare a bunului gust și a simțului pentru frumos în rîndurile tineretului artist și a opiniei generale despre artă.

Alături, în Clubul foto-amatorilor, se pregătea noua manifestare a celor peste 20 de iubitori ai artei cuprinsă în obiectiv: aceeași ilustrare, prin fotografii, a realizărilor oamenilor muncii din raion ca și dintr-alte puncte ale Capitalei ori ale țării. Identitatea lucrărilor este însăși identitatea autorilor, muncitori și tehnicieni, economiști, profesori, studenți și elevi. Cîteva subiecte și titluri ale fotografiilor: Electrificare, Cît mai sus, Ritm nou, Bucuria vieții, Renaște cartierul meu, Galați, Constanța, Iași, București... De curînd ei au organizat o frumoasă expoziție în Palatul Culturii din Ploiești, unde a avut loc și o ședință a cenaclului literar al Casei.

Adesgo: o fabrică, un club, o formație mult apreciată de tovarășii lor de secții, ca și de publicul care o bisează întotdeauna — orchestra de muzică populară și modernă, plus cîteva frumoase voci: Magdalena Zamfirescu, Nela Stănescu, Ursu Florica, Munteanu Carol... Remarcam și pasiunea Ioanei Schipu, interpreta de mare sensibilitate artistică la unul dintre instrumentele rezervate îndeosebi bărbaților, contrabasul, pe coardele căruia își concentra întreaga ei vocațiune muzicală

Aplaudam cu aceeași vigoare cu care serile trecute încheiam participarea la un program dat în cinstea marii aniversări a partidului de către Căminul cultural din comuna Jirava. Un cadru nou de prospețime și tinerețe caracteriza căminul, căruia sătenii din Cooperativa agricolă de producție și muncitorii Combinatului de cauciuc sau ai Bumbăcăriei românești îi acordau întregul lor interes... O sală plină de spectatori amestecați: unii veneau direct de pe tarlale, alții de la casele lor, cîte unii din odihna unei seri pe care o consacrau artiștilor lor, tovarăși, colegi și poate frați.

In brigada artistică, primită cu căldură de public, au evoluat Minciu Mihai și Popescu Gheorghe, ambii muncitori calificați la Combinatul de cauciuc, membri ai formației de opt și nouă ani. Tradiție deci, pe lîngă muncă, succese, deplasări și activități spontane. Alături de ei au cîntat și interpretat Voinea Maria, filatoare, Stela Nedelciu, croitoreasă, Nela Lazăr, elevă, ca și Nițoi Angela. Formația de dansuri populare și alți cîțiva energici artiști amatori alcătuiesc dimpreună cu brigada nucleul unor statornicite activități, cărora maramele de borangic ale muzelor românești le înviăluiesc sufletul și chipul.

Toți la un loc, fete și flăcăi sprinteni, bărbați și femei cu răspunderi de familie și neostenită activitate profesională, sînt expresia vie a sensibilităților artistice ale poporului nostru, indiferent că unii sînt la oraș, iar alții la sat. Ei reprezintă prin activitățile lor artistice spiritualitatea noastră nouă, fiind purtătorii de strălucitoare făclie a culturii socialiste.

E rodul de aur al celor 45 de primăveri pe care artele l-au făurit sub aripile de purpură ale drapelului comunist.

Baruțu T. ARGHEZI

„Se poate spune, cu toată liniştea, că tradiţia de luptă revoluţionară a poporului român începe cu istoria lui însăşi — aşa cum a afirmat-o hotărît Bălcescu — căci încă de la început poporul a luptat, cum a putut, dar necontenit, ca să scape de şerbie. Există o vie şi îndelungată tradiţie de aprigă răzvrătire a poporului român, care vine din străfundul timpului. E meritul Partidului Comunist Român, el însuşi un partid dîrz şi organizat revoluţionar, de a fi intuit cu o claritate de cristal această tradiţie revoluţionară şi de a fi început să-i descopere semnele în timp, de a lega aceste semne unele de altele, arătînd că ele sînt jaloanele vizibile ale unei realităţi doar bănuite, dar vii, imense dedesubt..."

ORIGINALITATEA LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

(Urmare din pagina 2)

rităţile speciilor literare şi să le aducă la o contopire informă, se dovedeşte fertil. Fenomenul e perceptibil şi la noi. Nuvela, povestirea şi schiţa au căpătat o supleţe cu totul remarcabilă. Pe trunchiul robust al artei narative tradiţionale s-au altoit cu succes procedee noi. Relatării faptelor i s-a imprimat nervul trăirii de către povestitor a situaţiilor, expunerea s-a învăţat să recurgă la decupajul cinematografic, la comprimarea sau dilatarea duratei după ecoul diferit pe care îl are întîmplarea în conştiinţa povestitorului, la schimbarea de optică şi la răsturnările cronologice operate cu ajutorul memoriei involuntare, la monologul interior şi la sugestia subtextului.

În general remarcabil e efortul de a face să dispară pe cît se poate sentimentul convenţionalităţii din naraţie. Intrarea în subiect la Velea, la Bănulescu, la Sorin Titel are loc brutal, fără pregătiri inutile. Aceasta nu e posibil decît dacă se creează imediat senzaţia pătrunderii într-o lume care are toate dimensiunile ei (o istorie, o geografie, o structură omenească definită), chiar atunci cînd naratorul îi explorează doar anumite zone ale existenţei. Faptul implică scrierea nuvelei sau povestirii cu universul romancierului în conştiinţă. Realitatea e resimţită aşadar cu întreaga ei carne. De aici, o capacitate de reconstituire sugestivă simţitor sporită, nu neapărat prin descripţie sistematică. Sentimentul lumii noastre cu nenumăratele ei aspecte de noutate creşte din asemenea povestiri, schiţe şi nuvele în mod firesc graţie mulţimii detaliilor, pe care le-a reţinut observaţia atentă şi îndelungă. Avînd deci un caracter *organic* ele îngăduie o integrare revelatorie, comunică mult mai mult decît se mărginesc cu modestie să pară a spune. Textul în ciuda scurtimii sale se prelungeşte, nu se rezumă la finalitatea lui epică imediată, permite în cazurile fericite o exegeză bogată. De aceea şi unele povestiri au stîrnit atîtea comentarii, care peste intervenţii cîteodată prăpăstioase şi disproporţionate faţă de obiect, certifică totuşi vitalitatea epicii scurte şi ecoul ei foarte larg în conştiinţa cititorilor.

●

CORNEL REGMAN

Unul din fenomenele cele mai interesante ale literaturii noastre din ultimii ani, fenomen viu şi imprevizibil, viguros ca tot ce încolţeşte într-un sol bogat, este renaşterea povestirii. Renaştere din cenuşă, pentru că nimic nu anunţa — într-o perioadă dominată de roman şi mult după ce caierul vechiului stil de povestire fusese tors pînă la capăt — o întoarcere la modalităţi literare care au încîntat pe părinţii şi bunicii noştri. Care ne pot fermeca şi pe noi cei de astăzi...

Literatura în general nu e un laborator. Şi dacă se vorbeşte adesea de experienţe pe acest teren, ele sînt procese atît de subtile, încît nici o retortă n-ar fi capabilă să le producă sau să le conţină. O idee se dezvoltă din alta insesizabil şi împinge automat alte patru-cinci în zonele de penumbră. Ce s-a putut petrece în cîmpul literelor noastre, în aşa fel ca spre începutul acestui deceniu să putem asista nu numai la reîmprospătarea vechiului gen, dar şi — ceea ce-i mai important — la ivirea unei strălucite echipe de povestitori? Răspunsul nu e prea uşor de dat, căci el nu angajează numai soarta unei specii literare, ci în largă măsură şi modul cum relaţiile noi, vii, efective, dintre oamenii epocii noastre, relaţiile socialiste devin din obiect de observaţie subiect de literatură. Se oglindeşte aici — în mic — un proces mai amplu care afectează întreaga epică, apoi dramaturgia şi, desigur, în forme specifice, lirica.

Voi începe cu ceea ce ar trebui să fie concluzia acestor rînduri, şi anume cu constatarea că recrudescenţa genului scurt e consecinţa unui proces organic şi a unei nevoi exprese de adaptare a literaturii la realitatea nemijlocită, de percepere cît mai adecvată a prezentului din faţa noastră, o „reglare a tirului" prozei astfel ca ea să controleze terenul din preajmă, din imediata apropiere. Am mai spus-o şi cu alte prilejuri şi au spus-o şi alţii: proza noastră se mîndreşte, şi pe bună dreptate, cu cîteva realizări de frunte, romane excelente, dar aproape toate sînt fie evocări ale trecutului încheiat, privit însă dintr-o perspectivă nouă, fie ale unui trecut de dată recentă, derulat în faţa ochilor noştri după tehnica ordonării istorice. În primul caz, avem de-a face cu o materie epică binecunoscută din literatura anterioară, chiar cînd unghiul prezentării faptelor e inedit; în cel de-al doilea caz, avem de-a face cu o operaţie de selectare a faptelor după criteriul însemnătăţii lor în ansamblul cronologic, care răpeşte realităţii noi posibilitatea de a se arăta în toată spontaneitatea. De aceea, recunoscînd unor scrieri ca *Moromeţii, Groapa, Un om între oameni, Desculţ, Nicoară Potcoavă, Bietul Ioanide, Scrinul negru, Setea, Cordovanii, Facerea lumii, Risipitorii,* merite incontestabile, nimic nu ne va împiedica să dorim ca scriitorul să se aplece cu acelaşi interes şi asupra cotidianului nemijlocit, să detaşeze miezul a ceea ce se petrece în jurul nostru, să distingă ceea ce e împlinit de ceea ce e mai puţin împlinit etc. E o cerinţă firească aceasta, şi ar fi fost de mirare ca scriitorii să nu încerce s-o satisfacă. *A încerca* nu-i însă totdeauna strîns legat de *a reuşi.* În primele timpuri, prozatorul român nu vedea în afară de roman — mînuit cam stîngaci şi schematic — nici un alt gen vrednic să răspundă unor astfel de obiective (tot aşa cum pe poeţi nu-i putea mulţumi nimic altceva decît poemul epic); nu-i nici o mirare deci că şi-au făcut apariţia anumite scrieri plicticoase, care transpuneau teze etice în imagini şi icoane. A urmat reacţia reporterilor, a satiricilor şi pamfletarilor. Geo Bogza a scris *Moţotoc şi atomul,* pamflet nu îndeajuns de cunoscut la adresa demagogilor de şedinţă. În volume cînd mai sprintene, cînd mai greoaie s-a făcut monografia profesiunilor reale, a oraşelor socialismului şi a marilor şantiere, inventarul bogăţiilor şi al punctelor de atracţie. G. Călinescu a onorat genul cu cîteva piese antologice. Eugen Barbu a scris *Cît în şapte zile...*

Contemporanul nostru se lăsa totuşi anevoie prins pe pînză. Atunci s-au ivit povestitorii. La drept vorbind, ei n-au lipsit potenţial nicicînd literaturii noastre, căci un Marin Preda, un Eugen Barbu aparţin — oricare au fost modalităţile atacate — acestei vechi şi nobile rase. Problema care se pune e de a explica avîntul pe care l-a luat în decurs de numai cîţiva ani genul scurt, iar în cadrul acestuia povestirea, în expresie nouă. În linii mari, acest avînt, care inaugurează o direcţie nouă în proza noastră, e legat de impulsul primordial resimţit de un număr de autori tineri de a vorbi despre singurul lucru pe care-l cunoşteau foarte bine: prezentul, ce cuprinde într-o arcadă şi propria lor adolescenţă şi tinereţe. Semnificativ e că detaşamentul iniţial a sporit de atunci încoace cu noi forţe: iar Nicolae Velea, Fănuş Neagu, D. R. Popescu, Ştefan Bănulescu, Ion Băieşu şi alţii au devenit între timp autori binecunoscuţi despre care, dacă stăm să socotim bine, s-au scris deja cîteva volume bune de exegeză critică. Ce-i leagă pe toţi aceştia unii de alţii, conferindu-le nu numai aerul comun al generaţiei, dar şi insigna de părtaşi la aceeaşi faptă artistică? Credinţa mea este că, mai presus de tot ce-i desparte: temperament, particularităţi ale talentului, drum propriu de căutări etc., ceva foarte puternic îi uneşte într-o „şcoală". Am numit-o — şi nu numai eu — „şcoală" a povestirii moderne româneşti. Poate părea ciudat: o şcoală a povestirii, după ce proza românească a consumat — cu *Ion, Patul lui Procust, Bietul Ioanide* etc. — experienţe dintre cele mai pretenţioase! Ei, da! Fenomenul trebuie să fie cu atît mai interesant, şi desigur nu e vorba de o întoarcere cuminte la forme narative mai simple, nepretenţioase, cum ar fi dispuşi să creadă unii. Căci povestirea nu aparţine numai genului scurt, ea aparţine deopotrivă şi genului candid şi rafinat, fiind în special fructul acelor perioade cînd o aşezare nouă dă pe faţă, ca pe un miracol al vieţii, o umanitate nouă. Povestitorul e un ocrotitor de leagăne purtînd fiinţe delicate, şi starea fundamentală care-l animă e umorul comprehensiv. Între el şi lumea pe care o înfăţişează se ţes mii de fire — tot atîtea semne secrete din care pricepem că se stabileşte aici o trainică osmoză afectivă. Nu e nici o mirare că proza aceasta îşi are punctul de plecare în creaţia lui Marin Preda şi că autorul *Întîlnirii din pămînturi* e primul nostru mare povestitor contemporan.

În esenţă, „şcoala" actuală a povestirii româneşti e modalitatea de a face artă, artă adevărată, lucrînd cu personaje şi conflicte de fiecare zi, transformate în obiect de cel mai copleşitor interes.

ROMANUL

●

AL. PIRU

Deşi în materie de specii literare ca şi de altfel în materie de capodopere o ierarhie nu este posibilă, poate n-ar fi greşit să spunem că succesele cele mai importante ale literaturii române actuale au fost obţinute în roman. Nu ne gîndim să minimalizăm, nici măcar să diminuăm realizările poeţilor, dar dacă avem în vedere numai autorii iviţi după Eliberare, trebuie să concedem că cei mai buni au venit cu romane.

Romanul s-a impus ca specie şi a ajuns la maximă înflorire în literatura universală în secolul al XIX-lea. Pînă la 1900 literatura română număra puţine romane izbutite: **Ciocoii vechi şi noi** de N. Filimon (1863), **Viaţa la ţară** de Duiliu Zamfirescu (1894) şi **Mara** de Slavici (publicat începînd din 1894). După 1900 apar romane de Mihail Sadoveanu şi Ion Agîrbiceanu, întîia creaţie fundamentală o dă însă Liviu Rebreanu în 1920 (**Ion**). În perioada dintre cele două războaie, prin Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Ionel Teodoreanu, C. Stere, Gib Mihăescu, Matei Caragiale, Anton Holban, G. Călinescu şi alţii (nu uităm, fireşte, romanele lui Mihail Sadoveanu, Ion Agîrbiceanu, Tudor Arghezi), romanul românesc cunoaşte nu numai o remarcabilă dezvoltare, dar şi un salt de calitate, folosind cele mai diverse modalităţi, de la tehnica balzaciană şi tolstoistă, pînă la experienţele mai noi. Evident, romanul românesc interbelic nu este un fenomen de imitaţie, nici măcar sub raportul procedeelor artistice, care rămîn doar nişte modele îndepărtate, adaptate cu discernămînt.

Cîţiva dintre romancierii perioadei anterioare îşi continuă activitatea după Eliberare, beneficiind de concepţia materialismului istoric, aplicabilă reconstituirii trecutului, ca şi reflectării prezentului. Este cazul romanului istoric **Nicoară Potcoavă** (1952) de Mihail Sadoveanu, reluare a operei juvenile **Şoimii** (1904), şi a romanului frescă **Un om între oameni** (1953—1957) de Camil Petrescu, rămas din nefericire neterminat (al treilea volum, apărut postum, e nefinisat şi întrerupt). Dacă sub raport artistic aceste romane nu sînt superioare scrierilor anterioare (**Zodia Cancerului** sau **Patul lui Procust** sînt mult mai caracteristice şi mai definitorii pentru arta celor doi scriitori), ele valorează nu numai ca documente de aderare la imperativele vieţii noi, dar şi ca manifeste ale noii orientări estetice, în care tradiţiile progresiste se însumează în chip necesar. În schimb, cele două romane ale lui G. Călinescu, **Bietul Ioanide** (1953) şi **Scrinul negru** (1960), însă, după părerea noastră, mult în urmă **Cartea nunţii** şi **Enigma Otiliei**, înscriindu-se printre cele mai însemnate creaţii ale literaturii române în domeniul romanului, menite în acelaşi timp să aducă literaturii române, la această rubrică, un prestigiu universal. (**Scrinul negru** a fost tradus în limbile polonă, maghiară şi germană, **Bietul Ioanide** e în curs de traducere în limba franceză). Ca **Enigma Otiliei**, G. Călinescu s-a ilustrat ca romancier de tip clasic, balzacian, preocupat de observaţia umanităţii sub aspect caracterologic. Noile romane lărgesc aria de investigaţie a categoriilor morale clasice, pătrunzînd, prin intermediul analizei, în lumea intelectualilor din sfera „spiritelor academice" (în **Bietul Ioanide**) ori în aceea a aşa-zisei aristocraţii (în **Scrinul negru**, roman al unei femei snobe, bovarice). Pe lîngă extraordinara revelare a unor medii puţin cunoscute, atît în literatura română, cît şi în cea mondială, G. Călinescu face în aceste romane dovada de a fi un excepţional arhitect (nu degeaba şi-a ales ca erou pe Ioanide), creator de structuri şi forme.

Întîiul roman al epocii noi (**Desculţ**, 1948, cu variantele şi ramificaţiile sale: **Rădăcinile sînt amare**, 1958, **Jocul cu moartea**, 1962, **Pădurea nebună**, 1963, **Clopote şi struguri**, **Printre stele**, **Carul de foc**) l-a dat Zaharia Stancu, afirmat înainte mai ales ca poet, poate cel mai talentat poet al generaţiei sale (volumul de debut, publicat la 25 de ani, e din 1927). Romanul lui Zaharia Stancu e esenţialmente liric şi atrage în primul rînd prin autenticitatea memoriei afective a copilăriei şi prospeţimea senzaţiilor, nu mai puţin, în paginile sale cele mai bune, prin adevărate virtuţi compoziţionale. Nici o mirare că **Desculţ** e una din cărţile româneşti cele mai cunoscute peste hotare, că autorul şi-a făcut discipoli (de citat înaintea tuturor Ion Lăncrănjan cu masivul său roman monologic **Cordovanii**, 1963).

Din numărul autorilor unei producţii mult mai vaste decît ar putea-o cuprinde o însemnare ca cea de faţă şi pentru care trimitem la lucrările de sinteză (G. Ivaşcu, D. Micu, şi N. Manolescu), se cade să reţinem încă trei nume, ratificate de critică precum şi de consensul public, în rîndul exponenţilor principali ai romanului românesc actual. O dată în evoluţia romanului românesc reprezintă indiscutabil **Moromeţii** (1954) lui Marin Preda, nouă viziune a ţăranului şi a raporturilor lui cu proprietatea, roman de fină analiză a sufletului rural disimulat, prin nimic inferior tipului citadin (abordat de acelaşi autor în vederea analizei noilor raporturi social-psihologice în romanul experiment **Risipitorii**). Altă dată importantă este marcată de **Groapa** (1957) lui Eugen Barbu, actualizare a romanului de „mistere" din secolul trecut (modelul francez a avut ecouri şi la noi), însă cu deplasarea accentului de pe senzaţional pe ironie, într-un ciclu de tablouri pitoresc-groteşti pictate în maniera fabulos-realistă a lui Tudor Arghezi din **Cimitirul Buna-Vestire** şi în cadenţa **Crailor de Curtea-Veche** de Matei Caragiale (acelaşi autor s-a încercat şi în zugrăvirea unor episoade mai apropiate de noi, în romanele, **Şoseaua Nordului** şi **Facerea lumii**). În fine, al treilea nume e Titus Popovici autor al romanelor **Străinul** (1955) şi **Setea** (1958), de la care se aşteaptă noi manifestări.

Şapte critici de toate vîrstele au salutat nu de mult apariţia unui romancier promiţător în persoana lui N. Breban, autorul romanului „excepţional" (după Şerban Cioculescu), **Francisca** (1965).

Fără îndoială, romanul, specia literară gustată de publicul cel mai larg, are nevoie continuă de înnoiri de ordin formal, dar şi de conţinut. Romanul românesc actual, care nu-şi propune să devină „antiroman", are toate şansele de a intra într-o nouă fază rodnică a evoluţiei sale.

UMOR FILOZOFIC

●

VLADIMIR STREINU

Vorbeşti într-o împrejurare despre umorul filozofic (expresie a detaşării morale şi abstragerii din imediat) considerînd că acesta constituie o dimensiune originală, una din constantele spiritualităţii româneşti. Ideea ni s-a părut foarte atrăgătoare şi am dori să ştim care sînt, după părerea dumneavoastră, formele în care această atitudine specifică se manifestă în cadrele literaturii române contemporane.

— În adevăr, am numit umor **filozofic** acea stare de spirit care, exprimîndu-se prin rîs, nu sancţionează satiric. O astfel de atitudine, mai curînd însă decît detaşare morală sau abstragere din imediat, este o îmbrăţişare a cauzei umoristice şi o inserţie în momentul narativ. Numai satira necruţătoare creează o anumită distanţă între situaţia care suferă această formă de negaţie şi spiritul care o neagă. Rîsul poporului român, aşa cum apare el pe orice uliţă de sat, din folclorul şi literatura noastră cultă, cînd e stîrnit de altul decît cel care rîde, se îndulceşte familial cu ideea acestuia că el însuşi ar putea să se afle în locul celui căzut în derizune. Conştiinţa perfecţiunii proprii şi a dreptului de a lovi satiric e străină de complexitatea umorului românesc. Credem chiar că, de la snoava populară pînă la comedia caragialiană, rîsul în literatura română e sau voie bună, manifestare gratuită, fără obiect, a unei fericite compuneri morale, cum o putem constata la tot pasul în opera marelui Creangă, sau haz iertător faţă de păcatul omului de a fi ridicol. Adesea poate că nici nu e de gîndit că ar fi vorba de un păcat al omului. Căci mai totdeauna omul din popor şi autorii noştri umoristici lasă să se înţeleagă, oricît de şters, că ridicolul e un păcat al existenţei şi nu al omului care cade în el, că omul e vrednic de iubit chiar în situaţii rizibile şi de aceea mai la îndemînă le stă umorul blînd, în care fraternizează condiţia lor comună, autoironia sau persiflarea de sine. Un ţăran, întrebat odată, ca între ţărani, „cum" o mai duce cu nevoia", a răspuns pe loc: „Bine, cînd ea deasupra, cînd eu dedesubt".

Mai credem de asemenea că în ceea ce lasă umorul românesc să se înţeleagă, adică în contextul lui nescriptic, se implică adînc o concepţie de viaţă. În altă împrejurare spuneam că sensibilitatea carpatodunăreană se înrudeşte mai ales cu ideea de eternitate, cu formele acesteia de existenţă, cu simbolurile ei. Dintre aceste forme şi simboluri, legea socială sau cosmică e temeiul compunerii sufletului românesc, astfel că chiar atitudinea lui umoristică exprimă în primul rînd abaterea de la o lege eternă. Bergson definea comicul, după cum se ştie, ca „du mécanique dans du vivant"; pentru români, el se defineşte mai exact ca „du temporel dans de l'éternel". Cînd acad. Athanasie Joja cuprindea de curînd sensibilitatea românească în categoria „apollinicului", aveam impresia că intuiţiei lui i se lumina înţelepciunea spiritului carpato-dunărean, acea linişte de cuget a românului care, nealarmată de accidente, derivă din familiaritatea cu aşezările eterne. Acestea sînt motivele pentru care zicem umorului românesc **umor filozofic**. Existente în raporturile oamenilor din popor, în folclorul ca şi în literatura cultă, forma carpato-dunăreană de comic şi modul de a concepe această categorie estetică sînt trăsături identificabile de la autorii anonimi de snoave şi poveşti pînă la Creangă, iar de la acesta la Caragiale şi urmaşii lui, între care Brătescu-Voineşti şi G. Brăescu sînt numele cele mai rezistente.

Cît priveşte proza noastră contemporană, mai interesant şi mai legat de specificitatea umorului românesc, despre care am vorbit, mi se pare totodată faptul că forme nedeslușite încă ale acestui umor se află atît la Eugen Barbu (în **Groapa**, cu deosebire în schema expresiilor argotice), la Marin Preda (în **Moromeţii**, vezi mai ales convorbirile ţăranilor în jurul ştirilor de ziar, la fierăria satului) cît şi la ceilalţi numiţi mai sus.

Nu consideraţi că umorul de acest tip, în genere simpatia, secreta comunicare cu obiectul reprezentării artistice, trebuie văzute în relaţie cu o atitudine mai generală („omenia"), proprie acelui „esthasis carpato-dunărean" de care vorbeaţi la recenta discuţie despre specificul naţional?

— La a doua dv. întrebare am răspuns — se pare — fără a mai fi întrebat. Din afirmaţiile de mai sus se înţelege că ceea ce îndulceşte umorul românesc este chiar acea „omenie", care specifică spaţiul nostru estetic nu de azi, de ieri, ci de veacuri, de cînd acest sentiment colectiv a făcut posibilă conlocuirea paşnică a românilor pe pămîntul lor, cu atîtea alte naţionalităţi.

În studiul său Asupra caracterelor specifice ale literaturii române, *profesorul Tudor Vianu se referea la înclinaţia specifică prozatorului român de a recepta formele expresiei orale, de a înregistra cu maximă acuitate formulările tipice, toate nuanţele limbii vii. Credeţi că exponenţii prozei româneşti actuale continuă să valorifice aceste resurse?*

— Cu Tudor Vianu am avut raporturi de stimă, de colaborare şi prietenie. El a fost, la catedră şi în viaţa de toate zilele, un spirit a cărui exemplaritate a instruit generaţii după generaţii de tineri nu numai prin întinsa lui cultură adunată în tăcere de-a lungul unei vieţi de om, dar mai cu seamă prin ordinea şi disciplina ideilor, care nu se împacă totdeauna cu bogăţia lor. Nu-mi este uşor să vorbesc despre prietenia cu el, ca pe un lucru de mare preţ, am ţinut-o şi o ţin ascunsă. Dar am colaborat cu el la o carte de istorie literară, rămasă fără voia noastră la volumul întîi, am schimbat nenumărate păreri, am dezbătut probleme de artă şi literatură cu atîta dezlipire de interese practice că amintirea acestui bărbat de seamă al culturii române mă umple de speranţa şi necesitatea continuării formei lui spirituale şi, de aceea, de cînd nu-l mai pot întîlni la vreo bibliotecă publică sau pe străzile Bucureştilor, îl caut în tineri, ce mi se par a-i semăna, îl chem la o nouă existenţă în cîte un tînăr studios, care ar întruni din nou disciplina şi bogăţia lui de cunoştinţe.

Că prozatorii noştri contemporani, Marin Preda, Eugen Barbu, Titus Popovici, Ion Lăncrănjan, Fănuş Neagu, Bănulescu, Breban, Velea, etc., ar continua să valorifice observaţia lui Tudor Vianu despre oralitatea stilului prozatorilor noştri clasici, e probabil ca ei să urmeze în aceasta nu pe un critic, fie el chiar de însemnătatea lui Tudor Vianu, ci mai curînd însăşi necesitatea estetică a naraţiunii lor, creaţiunea epică fiind dintotdeauna o valoare bazată şi pe observaţia auditivă. „Ori vorbeşte cum ţi-e portul, ori te poartă cum ţi-e vorba" nu e numai o recomandare de viaţă ferită de ridicol, ci şi o normă estetică, de care se conduce, chiar cînd nu ştie, orice prozator autentic. Revenind la chestiunea iniţială ne întrebăm de aceea: ce tînăr de azi, necunoscut ca Vianu la începuturile sale, va fi studiind anonim inevitabila problemă a metaforei umorului românesc, adusă la zi?

ION VLASIU „HORIA" (bronz)

ION VLASIU „PORTRET" (lemn)

Din lipsă de spaţiu, răspunsurile la ancheta despre Originalitatea literaturii române contemporane semnate de Al. Dima, Radu Enescu, Matei Călinescu, N. Manolescu vor fi publicate în numărul nostru viitor.

FLORIN MUGUR

ORAŞUL VICTORIA

Fericit nume pentru un oraş.
Undeva la poalele Olimpului,
oraşul Victoria.
Urcînd spre Olimp, zeii trec
obosiţi, ninşi de scîntei,
prin oraşul Victoria.

Oraşul în faţa căruia stăm
se cheamă Victoria.
Intrăm pe poarta lui. Trecem pe străzi
şi-n pietrele Victoriei, încet,
se face dimineaţă.

Trecem pe străzi — şi pietrele oraşului
de-atîta dragoste, devin deodată palide
Şi auzim în preajma noastră paşii
neliniştiţi, ai zeilor de seară.

Aşa cum sîntem, ne cuprinde-ntregi,
lent, înţelegerea de bronz a stelelor.
Se face linişte. Se face zi.
Noi am înfăptuit oraşul — trecem
prin aerul acestei mari victorii
a libertăţii noastre de-a iubi.

APRILIE

Au fost himerele bufonilor bătrîni
reginele otrăvii, scutieri
călărind umbra unor cai sfîrşiţi,
au fost vechile curţi ale trădării
cu asfinţituri de călăi — şi regi
strîmbi, concepuţi în paturi plictisite

Acum e doar dezlănţuirea de aprilie.
Şi hainele de cînepă-ngheţate
troznesc de parcă-am fi-mbrăcaţi în rîuri,
haine de regi fără supuşi, de regi cu aripi,
haine de regi îndrăgostiţi ai griului,
haine de regi frumoşi, stînd foarte drepţi
ca între două mari bătăi de inimă,
de regi severi şi bătăioşi ai nerăbdării,
într-un amurg de simţuri ascuţite
cu lumi zidindu-se din temelii,
haine nostalgice de regi ce trec
cu cartea-n mîini, prin vaste săli de iarbă.

Şi dăruie şi cercetează viaţa
soarele nemaiobosind să taie-n ceasuri
glorios, zilele de muncă ale regilor.

SEARĂ DE POEZIE CONTEMPORANĂ

Vineri, 6 mai 1966, ora 18,30, va avea loc la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu" (Calea Victoriei 115) o **Seară de poezie contemporană românească**, dedicată aniversării celor 45 de ani de la înfiinţarea Partidului Comunist Român.

După expozeul criticului literar Aurel Martin: „Poeţii cîntă Partidul", vor citi din opera lor: Camil Baltazar, Mihai Beniuc, Mihail Cruceanu, Geo Dumitrescu, Victor Eftimiu, Gavril Mihai, Ion Gheorghe, Eugen Jebeleanu, Majtenyi Erik, Adrian Maniu, Gellu Naum, Adrian Păunescu, Veronica Porumbacu, Al. Philippide, Nichita Stănescu, Niculae Stoian, Victor Tulbure.

Seara de poezie va fi prezidată de către tovarăşul Zaharia Stancu, Preşedintele Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

Români pe glob

— Partea întîia : Petroliştii —

de ALECU IVAN GHILIA

Un matematician dublat de un spirit mobil, informat, înarmat cu datele istorice necesare, ar putea, prin calcule multiple, oferi fanteziei cititorului cifre senzaţionale cu privire la kilometrii parcurşi de exploratorii şi călătorii români pe glob. Regret că nu pot oferi date statistice privitoare cel puţin la numărul comunicărilor ştiinţifice ţinute în ţară şi străinătate de către exploratorii români sau întocmite pe baza imensului material documentar, ştiinţific, furnizat de ei. În tot cazul, celebri sau mai puţin cunoscuţi (unii dintre ei mai cunoscuţi şi populari în străinătate, prin locurile şi ţările de care şi-au legat numele, decît în ţară), cu toate dificultăţile poziţiei noastre geografice în Europa, prin blocada şi oprimarea otomană, lipsiţi practic de ieşire la Marea Neagră şi, prin Marea Neagră, la drumurile de miraj şi fascinaţie ale mărilor şi oceanelor lumii, limitaţi de înseşi condiţiile istorico-social-economice improprii organizării expediţiilor de anvergură, am avut totuşi Magelanii şi Columbii noştri. În volumul său de solidă observaţie şi vastă informaţie ştiinţifică *Străbătînd lumea*, Val. Tebeica stabileşte că cel dintîi document care înregistrează prezenţa unor români peste hotarele ţării datează din anul 1483. El adevereşte că la Conciliul de la Constanza din 1414 a fost de faţă şi trimisul bisericii moldovene, mitropolitul Grigore Ţamblac, „primit fiind, cu toată cinstea cuvenită", de regele Sigismund, care i-a ieşit călare în întîmpinare. Din acea epocă îndepărtată şi pînă la începutul secolului XX, nu de puţine ori capitalele lumii civilizate au tresărit de uimire şi admiraţie şi ziarele au fost pline de performanţele de îndrăzneală, tenacitate şi noblete de duh şi bărbăţie ale românilor rătăciţi pe toate meridianele şi paralelele globului, în cele mai neaşteptate şi incredibile locuri.

Iată :

— de la latitudinea —71°35" Polul Sud, unde a ajuns cu celebra *Belgica* în 1898, Emil Racoviţă, colegul lui Amundsen, „realizînd primul iernat din istorie în apele Antarcticei" (I. P. Maghidovici, *Istoria descoperirilor geografice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959, p. 799) pînă la *Ţara de Foc* a inginerului Iuliu Popper, autorul planului de sistematizare a oraşului şi portului Havana, regele neîncoronat care şi-a bătut singur monede şi a emis mărci poştale;

— de la acea temerară pentru epoca respectivă şi acea prestigioasă pentru ştiinţă faptă a moldoveanului Nicolae Milescu Spătarul, pe care Leibniz, contemporanul său, îl numea *vir peregruditus*, autorul primei hărţi a Siberiei şi a Chinei, pînă la ardeleanul Ioan Xantus, cercetătorul regiunilor necunoscute din Far-West şi descoperitorul izvoarelor fluviului Arkansas, sfîrşind cu acea extraordinară performanţă sportivă stabilită cu sacrificiul a trei vieţi omeneşti : 100.000 kilometri ai celor patru globe-trotteri români care au înconjurat pămîntul în opinci şi costume naţionale (rupînd 497 de opinci şi 29 de costume) trecînd prin 1.500 de localităţi şi 74 de ţări. Val. Tebeica vorbeşte pe larg în cartea lui (consacrîndu-le capitole întregi) de virtuţile unor exploratori mai puţin cunoscuţi : naturalistul Fenişel, cercetătorul florei şi faunei din jungla africană, mort în 1893, la 25 de ani, de friguri galbene în Noua Guinee ; de celălalt ardelean, medicul Ilarie Mitrea de la Răşinari, locotenent în armata austro-ungară, trimis în Mexic să organizeze asistenţa sanitară a garnizoanelor imperiale ale „împăratului" Maximilian, şi care sfîrşeşte pira a trece în 1867 în tabăra republicană a indianului Benito Juarez ; întors în ţară este expulzat ca „element subversiv" care a „pactizat cu ucigaşii împăratului din Mexico". Astfel „se face că, în vara anului 1870, un medic încă ţăran, denumit în actele oficiale olandeze Hilarion Mitrea, debarcă la Tandsong Priok, portul oraşului Batavia, capitala Indiilor Olandeze, unde va rămîne aproape 20 de ani". E un roman palpitant şi extrem de instructiv pentru epoca celor mai feroce contradicţii colonialiste, un film trepidant, încărcat de măreţie şi oroare ca cel al vieţii vestitului explorator rus Mikluho-Maklai, cu care lucrează de altfel în acelaşi timp, în aceleaşi condiţii şi loc, avînd aceleaşi vederi progresiste, devenind şi aici, ca şi în Mexic prietenul şi medicul băştinaşilor. De altfel se şi căsătoreşte cu o indigenă, Vietam-Cadam-Radam „care îl ajută la operaţii şi la prepararea plantelor pentru ierbare". În sfîrşit, imaginaţia cea mai fulgurantă şi exaltată rămîne copleşită de setea de cunoaştere din totdeauna a românilor, de atîtea şi atîtea dovezi insurmontabile de voinţă şi gîndire înaintată, de atîtea ipostaze ale evadării lor din condiţiile lumii capitaliste potrivnice marilor cutezanţe şi frumuseţi morale.

Mulţi români s-au ilustrat prin viaţa şi faptele lor excepţionale şi nu de puţine ori numele compatrioţilor noştri au fluturat ca nişte stindarde pe buzele tuturor. Mulţi dintre aceşti bărbaţi dotaţi cu calităţi cu totul şi cu totul remarcabile, mulţi atingînd culmile geniului, cu toate că şi-au iubit patria şi poporul care i-a născut pînă la cea mai adîncă fibră din fiinţa lor, din pricina condiţiilor nefavorabile, a lipsurilor de tot felul, de la cele spirituale pînă la cele materiale, fără de care realizarea lor nu era cu putinţă, a persecuţiilor în multe cazuri pentru vederile lor înaintate, în contradicţie flagrantă cu interesele cîrmuitorilor, sau datorită nemijlocit limitelor şi contradicţiilor timpului în care au trăit, au trebuit să activeze şi să-şi înalţe edificiul gîndirii şi creaţiei lor pe meleaguri străine. Nu pomenesc, disparat şi fără nici o ordine cronologică, decît cîteva nume : Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei între 1710—1711, om „prea învăţat şi cărturariu" care, în împrejurări binecunoscute, se stabileşte la curtea ţarului Petru cel Mare ; Nicolae Bălcescu mort la Palermo ; Vasile Pîrvan care avea catedră la Oxford dar a „suferit cel mai mult" — cum scria cu amărăciune într-o vibrantă tabletă dedicată istoricului „erudit şi poet", Tudor Arghezi — atît din pricina sănătăţii şubrede, cît şi din ura capricioasă a mai-marilor din Universitatea bucureşteană ; Iorga (ce să mai vorbim !) ; Titulescu, (la fel, nu tîrît de barbă şi-mpuşcat într-o margine de şanţ, dar „scos de la Externe" căzut în dizgraţia guvernului Majestăţii Sale pro-fasciste, ignorat şi hulit). Toţi aceşti străluciţi emisari ai potenţialului spiritual al poporului român : poeta Elena Văcărescu, nepoata poetilor Văcăreşti, printre matematicieni — Lalescu sau Dan Barbilian, savantul inginer Constantinescu, mort de curînd la Londra, creatorul teoriei sonicităţii, pînă la Babeş şi Marinescu, inclusiv Enescu şi Brâncuşi, şi-au cîştigat un binemeritat prestigiu în întreaga lume.

Însă abia după 23 August, după ce poporul român şi-a încredinţat destinele Partidului Comunist, după ce România a devenit ceea ce este astăzi, un stat independent, liber şi suveran, cu o industrie şi o agricultură modernă, cu o economie şi o cultură socialistă în plin avînt, circulaţia valorilor româneşti, odată cu opinia poporului nostru în problemele majore ale contemporaneităţii — aşa cum o demonstrează activitatea României la O.N.U. şi în alte foruri internaţionale, prin propuneri constructive şi eficiente, preluate şi transformate în moduri de conduită pentru toate ţările lumii, cum ar fi rezoluţia privind educaţia tineretului în spiritul ideilor păcii şi al înţelegerii între popoare — această circulaţie a valorilor şi poziţiei partidului şi poporului nostru în problemele cele mai vitale ale contemporaneităţii a devenit un act organizat, conştient, un deziderat principal al politicii generale a ţării noastre. În lumina acestei politici trebuie să vedem şi să judecăm astăzi întreaga noastră participare în lume. Mesagerii noştri peste hotare, tehnicieni sau savanţi, medici sau poeţi, dincolo de faptul că transmit valorile tehnicii, economiei, ştiinţei sau culturii noastre — sau tocmai prin aceasta — exprimă activ concepţiile statului nostru în relaţiile internaţionale, împărtăşesc şi demonstrează concret, practic, concepţia dinamică şi generoasă a poporului român integrată în marea acţiune a păcii, cooperării şi înţelegerii între popoare. Specialiştii noştri în străinătate — geologi, constructori, proiectanţi, montori, petrolişti şi tehnicieni de tot felul, — exprimă nu numai setea străveche şi atît de firească dar nesatisfăcută în trecut decît accidental şi cu totul întîmplător, prin cazuri excepţionale, de a cunoaşte, de a investiga lumi şi pămînturi străine, ci în lumina locului şi a conştiinţei noastre în lume, înseşi virtuţile cele mai active ale poporului nostru : pasiune, inteligenţă şi aplicaţie pentru tehnică şi ştiinţă, receptivitate deschisă la toate fenomenele moderne şi originalitate în modul cum înţelegem să lărgim şi să îmbogăţim potenţialul bunurilor materiale şi spirituale, potenţial care începe să pătrundă tot mai intens şi armonic în patrimoniul culturii şi civilizaţiei mondiale.

Gestul lor, al acestor reprezentanţi talentaţi ai spiritului românesc, este un gest conştient şi util acestei epoci în care transmiterea de valori, cooperarea, este o lege a dezvoltării civilizaţiei şi existenţei terestre. Acest gest este expresia cea mai convingătoare şi strălucită a politicii partidului nostru pe arena convieţuirii în lume, politică de cooperare între state, de respectare a valorilor materiale şi spirituale ale fiecărui popor, mare sau mic, expresie care străbate ca un fir roşu întreaga activitate teoretică şi practică a partidului nostru, militant activ şi recunoscut în lume pentru afirmarea şi întărirea independenţei, suveranităţii şi demnităţii popoarelor.

Faptele şi convorbirea pe care o consemnez în acest prim reportaj — şi pe care aş dori, cu timpul, să-l extind la toate domeniile de activitate şi de acţiuni ale României pe plan internaţional — nu fac altceva decît să ilustreze într-un fel sau altul aceste lucruri.

NICOLAE GRIGORESCU
„PESCĂRIŢĂ LA GRANVILLE"

AFGANISTAN : NOROC, MISTER RUMANIA !

— De unde sînteţi de loc, tovarăşe Luchian ? Luchian şi mai cum ?

— Ion Luchian. Din Moldova, de la Fălticeni.

— Aha, din acelaşi tîrg cu Piuaru !

— Care Piuaru ?

— Inginer Ion Piuaru, nu vă cunoaşteţi ? Consilier la „Industrial-Export". Il cunosc din Cuba, de la Havana, din august 1961. Prin intermediul lui şi al tovarăşului Adam Maiorel am ajuns la tovarăşul director Stoian şi dînsul mi-a vorbit prima dată de dv. Sînteţi Mister Rumania, nu ? Mi-a vorbit de toţi specialiştii noştri care au lucrat sau lucrează în străinătate. Uitaţi-vă lista ! Îmi vor trebui pe puţin două săptămîni să stau de vorbă cu toţi, mai ales că dumneavoastră, cu toţii, sînteţi foarte ocupaţi.

— Asta-i adevărat. Avem extrem de mult de lucru. De asta v-am şi rugat să veniţi după amiază la birou, cînd nu-i nimeni, să putem sta de vorbă mai lejer. Spuneţi-mi ce vă interesează.

— Munca dumneavoastră... Afganistanul... În orice caz foarte multe lucruri. Numele de Luchian vine cumva... Sînteţi rudă cu pictorul Luchian ?

— Da, dar asta nu trebuie s-o scriţi. Răposatul Iorga susţinea că toţi Luchienii se trag din Moldova... Dar nu, vă rog, sub nici un motiv să nu apară asta ! Ar însemna că mă laud şi nu vreau. Vă rog.

— De cîţi ani lucraţi în petrol ?

— De treizeci de ani fac sondărie, dar nu e cazul să scriţi nici de asta. Nu are nici un sens. Spuneţi că vă interesează Afganistanul.

Afganistanul şi românii care au lucrat acolo — precizez. Dar n-are nici o importanţă. Putem să intrăm direct în subiect, fără nici o introducere prealabilă.

— Şi totuşi o introducere există.

— Cele ce mi-aţi spus dumneavoastră, dar ziceţi că...

— Nu — rîde inginerul scuturînd din cap şi faţa lui prelungă, aridă şi plină de duritate, încrustată de riduri, cu ochii pătrunzători, extrem de mobili, cu ceva arabic în ea, în nasul ascuţit şi energic, se luminează pe neaşteptate, îmblînzindu-se. Nu, asta. Prima întîlnire la Moscova cu politeţea orientală (Din clipa asta reticenţele şefului grupului de ingineri, experţi şi tehnicieni români care a lucrat, el personal, fără nici o întrerupere, peste patru ani în Afganistan, începînd să dispară, dialogul nostru se transformă în monolog şi, ca să zic aşa, încep să mă ţin greu după dînsul).

Prima delegaţie, de prospectare, am fost o delegaţie redusă : un geolog, un inginer gravimetru şi cu, inginer de foraj. Am plecat în octombrie 1957 şi în drum, la Moscova, la Ambasada Afganistanului, m-am întîlnit prima dată cu politeţea orientală. Secretarul ambasadei, în sfîrşit un domn afgan îmbrăcat elegant, europeneşte, nu ştiu exact gradul lui diplomatic, în tot cazul reprezentantul ambasadorului, ne-a primit foarte curtenitor şi după tot schimbul de întrebări şi răspunsuri, cum ne simţim, cum am călătorit pînă la Moscova, acasă dacă am lăsat totul bine, dacă toţi ai noştri sînt sănătoşi şi fericiţi şi aşa mai departe, pînă la rudele mai îndepărtate şi prietenii noştri, ne-a spus cu toate menajamentele şi fineţurile de politeţe să ne gîndim bine, dacă vom rezista... Clima... Sîntem mahomedani şi la noi, ştiţi, băuturile alcoolice... Ştim, i-am zis, sînt interzise. Nu-i nimic. N-o să bem băuturi alcoolice. Fiţi fără grijă. Noi ne ducem pentru o treabă acolo, nu la petrecere. Dar la dumneavoastră sînt munţi cu păduri umbroase, rîuri şiape răcoroase, aveţi o natură bogată. La noi e pustiu. Da, i-adevărat, i-am zis eu, avem o ţară frumoasă, dar nu ne ducem în viligiatură, ne ducem să facem o treabă. N-aveţi nici o grijă. Ne adaptăm, ne descurcăm noi. Ei bine, mister, mi-a zis el, cu am stat în România ! Opt luni ! Opt luni am stat ! Este magnifică ! E o ţară cum n-am întîlnit alta mai frumoasă. De asta insist, de asta vă previn, că eu ştiu ce o să se întîmple cu Dvs. în Afganistan. Şi-a fost cinstit, omul ! A avut dreptate ! După două săptămîni în Afganistan i-am dat dreptate şi l-am înţeles. Concluzia : stînd în ţară nu-ţi dai seama, abia departe de ea... mă rog, sigur, poate nu oriunde, dar cum a fost cazul cu noi, îţi dai seama de frumuseţea ei şi de toate, ce popor extraordinar avem, de ce sîntem în stare să facem şi aşa mai departe. Asta-i concluzia. După ce ai stat şi i-ai văzut şi pe alţii, te-ai gîndit la unele şi la altele, te întorci mai patriot, îţi iubeşti ţara mai mult, o doreşti mai mult. La un an de zile cînd, se apropia timpul de întoarcere, oamenii noştri nu mai aveau răbdare, numărau zilele, parcă dădeau în mintea copiilor, nu se poate descrie.

ION ANDREESCU „IARNĂ LA BARBIZON"

PETE ALBE PE HĂRŢI : UNSURVEILLED !

În prima perioadă cît am stat, o lună şi jumătate, afganii ne-au pus la dispoziţie toată documentaţia de care dispuneau, hărţile, numai că pe toate hărţile lor apăreau mari pete albe, *unsurveilled !* adică *necunoscut, necercetat* şi împreună cu ei, cu afganii ca însoţitori, pentru că specialişti propriu-zis în petrol nu aveau decît cinci. Doi pe teren şi trei la minister, la Kabul. Am luat avionul de la Kabul şi ne-am deplasat în Nord. Am lăsat avionul şi ne-am dus cu gip-urile pînă la mormîntul şerifului, Mazar-I-Şerif, pe urmă mai departe, tot cu gip-urile, prin pustiu, prin nori de praf, cu nori de praf care se tîrau în urma noastră, străbătînd regiunea Şebargan pînă la Sare-I-Pull. Căldura era îngrozitoare, uscăciunea şi praful, era dezolant. Prima dată cînd m-am gîndit la ce ne-a spus la Moscova afganul care fusese în România şi ca să scăpăm de presiunea pustiului, de primul şoc, vorbeam mereu de locurile cele mai răcoroase, vara, din ţară, pădurile de pe Valea Prahovei, pădurile de castani de la Cozia, şi de Nordul Moldovei. Eram în Nordul cel mai arid al Afganistanului şi vorbeam de Nordul Moldovei, de Dumbrava minunată a lui Sadoveanu de lîngă Fălticeni şi de păpurişurile şi apele Şomuzului. Principala noastră preocupare era să studiem care sînt condiţiile de lucru, de locuit, hrană şi apă şi asigurarea condiţiilor de igienă şi sanitare, ce medicamente să aducem cu noi, pentru că terenul avea tot felul de surprize. Scorpioni. Şerpi. Oricum nu se moare aşa uşor dintr-o muşcătură, dar măsurile de prevedere trebuiau luate.

— Vreţi să spuneţi că muşcătura de şarpe...

— Un medic francez care studia bolile din sud-estul Asiei şi cu care ne-am împrietenit mai tîrziu la Kabul, spunea că cele mai multe cazuri mortale de muşcături nu se datoresc atît veninului (la cobră abia 16 la sută din cazuri) cît spaimei, gîndului că te-a muşcat şarpele şi trebuie să mori, care mineazâ organismul mai puternic decît veninul. În sfîrşit cu toate aceste date, cu absolut toate soluţiile găsite spre a asigura cît mai deplin securitatea oamenilor şi utilajelor, ne-am întors acasă, s-au luat toate măsurile necesare, cu cea mai mare grijă pentru cel mai mic detaliu şi în anul următor, tot în octombrie exact peste un an, s-a început eşalonat, plecarea. De data asta cu misiunea să ne apucăm de lucru.

— Scuzaţi-mă că vă întrerup. Încă de la început îmi stătea pe limbă să vă întreb : De ce vi se spune Mister Rumania ?

— Aşa mi se spunea acolo. După ce am descoperit gaze, mai tîrziu, pentru că la început încurcau România cu alte ţări. Mă înţelegeam în engleză cu ei. Aproape toţi vorbeau engleza. În Kabul, precizez, aşa mă înţelegeam cu negustorii. Ştii cum e în tot Orientul, bazare cu ce vrei şi ce nu vrei, negustorul stă turceşte pe prag, cine vrea intră, trece peste el, întinde mîna şi ia, aruncă, alege, negustorul nu se supără. E fericit dacă bei un ceai cu el şi te petrece la plecare cu temenele pînă-n uşă. Intram şi mă-ntrebau : „Ştii engleză ?" Mă întrebau pe engleză : „Care-i ţara ta ?" Le spuneam şi ei dădeau din cap şi se uitau spre Meca : Da, da, da. Rumania — Rumania — mormăiau şi parcă aşteptau de la profet o lămurire mai clară, pentru că habar n-aveau. După cîţiva ani, după ce-am pus în funcţiune şi mergeau bine sondele şi-am descoperit gaze, mă salutau pe româneşte : Noroc, Mister Rumania ! Ne-auziseră pe noi cum ne salutăm : Noroc, Mihai ! Noroc, Popescule ! şi ne salutau şi ei : „Noroc, Mister Luchian ! Noroc, frate ! Noroc, Mister Rumania !" Nu mai confundau România cu alte ţări. „Priviţi cum ard gazele, ziceau. Românii au aprins flacăra în Afganistan. De-acum nopţile în Afganistan vor fi luminate de flacăra aprinsă de români !" Sînt lucruri emoţionante, asta ne-a şi dat curaj să muncim mai departe şi ne-a întărit moralul de-am rezistat să stăm atîta. Dar să nu scrii povestea asta cu Mister Luchian că m-aş jena.

— De ce ? Dacă v-ar auzi ceilalţi români care au fost cu dv, nu ştiu dacă ar fi de aceeaşi părere ! Se pare că eraţi foarte simpatizat şi de ei şi de afgani. Şi stimat. Stima cred că se justifică tocmai prin comportamentul dv şi prin rezultatele muncii sau în orice caz prin felul cum lucraţi cu ei, aşa că nu văd de ce... În sfîrşit, să nu intrăm prea mult în analiza acestui subiect. Dacă voi avea ocazia să stau de vorbă cu tovarăşul Florea Slănină, geologul grupului de foraj din Afganistan, am să-l consult şi pe dînsul în această problemă — glumesc, apoi, aprind ţigara şi-mi continui asaltul din altă direcţie : Cîţi români au fost cu toţii ?

Intrebarea e serioasă şi neutră, aşa că „Mister Luchian" se însufleţeşte din nou :

— Cîteva sute, veniţi pe rînd, în grupe de cîte 50—60, care stăteau un an, un an şi jumătate, se-ntorceau acasă şi veneau alţii. După doi ani, cînd ne-am gospodărit mai bine, ne-am adus şi bucătar de acasă. Ne-am organizat şi-am prevăzut totul ca să simţim cît mai puţin lipsa ţării. Ne-am organizat locuinţele, am făcut hoteluri, drumuri, fîntîni pentru apă de băut, în fine, ne-am instalat centrul la Sar-I-Pull şi tot acolo am săpat şi prima sondă. Am săpat-o la 1500 de metri să vedem cum sînt aşezate straturile, să lămurim problema geologică şi am stabilit existenţa gazelor şi a ţiţeiului. După lucrările de suprafaţă am instalat sonde de adîncime. Pe baza datelor obţinute şi pe baza prospecţiunilor geologice ale tovarăşului Slănină s-a trecut la identificarea a peste 50 de straturi posibil petrolifere. În etapa următoare am deschis forajul pe alte structuri, de astă dată cu rezultate, descoperind importante zăcăminte de gaze. Ce-i de notat e că n-am avut nici un fel de accident. Noi am lucrat de aşa manieră că s-a reuşit intrarea în producţie controlată a întregului zăcămînt, la toate sondele, fără cea mai mică neplăcere. De fapt asta ne-a şi ridicat în ochii tuturor, ai colegilor sovietici şi celi care lucrau în Afganistan. În sfîrşit mai e de notat, paralel cu activitatea noastră, faptul că am format personal afgan, cîteva sute de muncitori calificaţi pentru sonde, ateliere, laboranţi, specialişti în prospecţiuni geofizice, topometri. Oameni care n-au văzut în viaţa lor un aparat, cărora, la început le era şi frică să se apropie de o sondă. Şi în felul acesta, plantînd sonde, deschizînd drumuri şi noi fronturi de lucru, hărţile acelea care vă spuneam la început cînd am venit la Kabul că ni le-au întins afganii în faţă n-aveau acele mari pete albe pe care scria în englezeşte : *unsurveilled*, acest cuvînt să dispară şi să fie înlocuit cu semnele, liniile şi punctele care indicau viaţă. În tot cazul a fost foarte greu, clima şi depărtarea de ţară şi tot ce ne-a spus la Moscova afganul care a stat opt luni la Bucureşti, a avut foarte mare dreptate. Era o fericire cînd prindeam Bucureştiul la radio. Nu mai spun, cînd am venit, era în iulie, bucureştenii asaltau ştrandurile şi cu nu mai puteam de frig. Umblam cu pardesiul pe umeri. Am plecat la mare cu familia, am stat cinci zile şi n-am intrat o dată în apă. Cam asta-i.

PRESTIGIUL INTERNAŢIONAL AL LITERATURII NOASTRE CONTEMPORANE

de ALEXANDRU BALACI

Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român la cel de al nouălea Congres, a dat o înaltă apreciere activităţii scriitorilor şi oamenilor de artă, subliniind continua înflorire a literaturii şi artei, valoarea numeroaselor opere create în anii orînduirii socialiste, continuarea tradiţiilor progresiste ale culturii româneşti. Creatorii de artă ai societăţii socialiste se identifică cu aspiraţiile celor ce muncesc şi ei închină sumumul creaţiei lor poporului, adevăratul făuritor al tuturor bogăţiilor şi frumuseţilor noi ale patriei.

Cu înflăcărate cuvinte, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, i-a îndemnat pe creatori : „Alegeţi tot ceea ce credeţi că este mai frumos în culoare, mai expresiv în grai, redaţi realitatea cît mai variată în proză, în poezie, în pictură, sculptură şi muzică, cîntaţi patria şi poporul nostru minunat, pe cel ce şi-au închinat întreaga viaţă înfloririi României..." Şi aşa au făcut-o, în opera lor, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Zaharia Stancu, Marin Preda, Eugen Barbu, Titus Popovici, Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu şi atîţia alţii, abordînd în toată amploarea şi măreţia, cu înaltă măiestrie artistică, tema eliberării poporului, a profundelor prefaceri din România, a relaţiilor dintre oameni şi a vieţii lor spirituale, reflectînd optimismul şi vigoarea poporului, literatura noastră actuală fiind pătrunsă de un puternic umanism socialist. Artei şi literaturii româneşti contemporane le sînt proprii preocuparea pentru continua înnoire şi perfecţionare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri, cu înlăturarea tendinţelor de exclusivism sau rigiditate. Esenţial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrîndu-şi individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conţinutul operei sale, să caute ca ea să-şi găsească drum larg spre mintea şi inima poporului.

Tendinţa generală caracteristică în domeniul creaţiei literare contemporane româneşti constă în diversitatea stilurilor individuale. Fiecare scriitor valoros caută să exprime specific, filtrat prin prisma propriei personalităţi, trăsăturile constitutive ale omului contemporan, noul său univers. În ultima vreme asistăm la un neîntrerupt proces a ceea ce s-ar putea numi criteriul concordanţei dintre estetic, social-politic, istoric şi etic. Din acest punct de vedere lucrările cele mai reprezentative ale prozei actuale demonstrează abandonarea descriptivismului şi preocuparea de a făuri tipuri umane, în măsură să exprime dimensiunile spirituale ale epocii de efervescenţă creatoare pe care o trăim. Zaharia Stancu, Marin Preda, Eugen Barbu, Ion Lăncrănjan, Ion Brad, Pop Simion, Ştefan Bănulescu, Fănuş Neagu, D. R. Popescu, Nicolae Velea, Nicolae Breban, Ion Băieşu demonstrează că prezenţa actualităţii socialiste nu mai este o chestiune de pură reprezentare cantitativă. Prozatorii contemporani apropiindu-se de viaţa actuală, nu se mărginesc numai s-o descrie, ci caută să spargă acest cadru strîmt al reflectării şi să se ridice la idei generale, sporind problematica, nemaiînregistrînd „documentarist" fapte ale realităţii noi, ci făcîndu-le să fuzioneze într-o sinteză superioară, ajungînd la concluzii etice şi filozofice incorporate realităţii artistice. Epica este însufleţită de patosul confruntării ideilor şi este orientată spre zone mai puţin explorate, către o tipologie nouă, către factorul psihologic, supunînd unui sever examen critic convenţionalul, clişeele prestabile.

În poezie, climatul de tensiune, de elan etic şi patriotic, vasta perspectivă a viitorului au polarizat pe făuritorii de versuri din toate generaţiile sub semnul sentimentului mişcării, transformatoare a liniilor dinamicii istoriei şi vieţii individuale, orice lucrare poetică fiind o luptă cu inerţia, agitată puternic de suflul contemporaneităţii.

Asemenea înalte caracteristici ale literaturii noastre contemporane au trezit un viu interes în lume, pe o arie internaţională din ce în ce mai vastă. Mai multe volume din opera lui Mihail Sadoveanu au apărut în Uniunea Sovietică şi China, Elveţia, Portugalia, Franţa, Argentina, Anglia, R.F. Germană şi Italia, versurile lui Tudor Arghezi au apărut în traducerea cizelată de mari poeţi ca Rafael Alberti, Luc André Marcel sau Salvatore Quasimodo în Argentina, Franţa şi Italia. Volume ale sale au mai fost publicate în Republica Federală Germană, Uniunea Sovietică, Grecia, Austria, Cehoslovacia şi Suedia şi este în pregătire o antologie arghezieană cuprinzătoare în Anglia. Zaharia Stancu, ale cărui opere „Desculţ", „Jocul cu moartea" sînt traduse în 30 de limbi străine, este acum tipărit în Statele Unite ale Americii şi în Finlanda, Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, Nina Cassian sînt prezenţi în vitrinele librăriilor din Paris şi Roma, iar de curînd Mihai Beniuc a apărut, la Viena şi în Mexico. O reprezentativă antologie de noi nuvele româneşti contemporane, după aceea masivă tipărită nu de mult de UNESCO, se află sub tipar la Twayne Publishers, S.U.A., ca şi una de poezie. Tot o antologie de nuvele româneşti pregăteşte Oxford University Press din Anglia, una de proză satirică, editura Eulenspiegel din R.D.G. Nuvele româneşti contemporane au mai apărut nu de mult în U.R.S.S., în Uruguay (Alfa Libreria Editorial), Elveţia (Librairie Rousseau), Eugen Barbu, tradus de curînd în polonă şi cehă, va pleca la Paris ca să semneze autografe pe „Groapa" publicată de Bachet Chastel, ca şi Theodor Constantin căruia îi apare un roman la „Editeurs français reunis". Editorul francez, el însuşi poet înzestrat, Pierre Seghers, va publica în binecunoscuta sa colecţie „Poètes d'aujourd'hui", volume reprezentative din opera lui Blaga, Barbu, Bacovia, Philippide. Nicolae Labiş în Grecia este publicată o masivă antologie a poeziei româneşti avînd ca autor pe cunoscutul poet Iannis Ritsos, doi mari scriitori de limbă spaniolă, Miguel Angel Asturias şi Pablo Neruda, au cizelat în spaniolă, cu dragoste de artă, două cuprinzătoare antologii de proză şi poezie românească.

Literatura română contemporană, cu viziunea ei luminoasă despre viaţă, îşi face tot mai mult loc în lume, aducînd o preţioasă contribuţie la patrimoniul culturii universale, prin specificul ei naţional, fundamentala caracteristică a universalităţii.

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACŢIE : Tiberiu Utan (redactor-şef) ; Teodor Balş ; S. Damian ; Ion Lăncrănjan (redactor-şef adjunct) ; Al. Oprea (redactor-şef adjunct) ; Eugen Simion ; Mihai Stoian (secretar de redacţie).

Prezentarea artistică : Radu Georgescu
Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Imprimat la Întreprinderea poligrafică „Informaţia"